

5

Informele Europese top

Aan de orde is het **debat over de informele Europese top d.d. 3 februari 2017.**

De voorzitter:

Ik heet de minister-president en de minister van Buitenlandse Zaken van harte welkom en geef het woord aan de heer Verhoeven namens D66. De spreektijd is zes minuten per fractie.

De heer Verhoeven (D66):

Voorzitter. Enkele duizenden mensen kwamen gisteren op het Malieveld bijeen om zich uit te spreken tegen Donald Trump, tegen de verdeeldheid die hij zaait, tegen zijn discriminatie van hele bevolkingsgroepen en tegen de angst die hij verspreidt. D66 keert zich ook tegen het vergif van Trump en tegen de onzin die hij verspreidt. D66 verzet zich tegen dit onrecht, waarbij tweederangsburgers worden gecreëerd. D66 komt op voor de vrijheid en voor de waarden die wij delen binnen de Europese Unie.

De Europese Unie is geen ideaal maar absolute noodzaak. Dat legt Trump met zijn acties genadeloos bloot. Zijn acties laten zien dat Europa de eigen broek moet ophouden, als het gaat om vrijhandel, om onze veiligheid maar ook om bijvoorbeeld de aanpak van klimaatverandering. De minister van Buitenlandse Zaken sprak eerder over de "campagne-retoriek" van Trump, maar wat nu gaande is, is natuurlijk verre van retoriek. Zie alleen al het schandalige inreisverbod voor mensen uit moslimlanden. De reactie van het kabinet op het inreisverbod kwam maar mondjesmaat op gang. Eerst zei de minister van Buitenlandse Zaken zaterdag: we moeten kijken of het niet discriminerend uitpakt. De minister-president zei gisteren dat deze maatregel discriminerend kán werken, maar dat hij nog niet van discriminatie wil spreken. Nou, geen enkele vraag daarover: dit inreisverbod is je reinste discriminatie. Meent de premier dit nu serieus? Wat vindt hij wel discriminatie? Hoever moet het wat hem betreft dan gaan? Graag een reactie.

Hoe gaat de regering een krachtig tegengeluid bieden ...

De voorzitter:

Maak uw zin af, zou ik zeggen.

De heer Verhoeven (D66):

Dat zal ik doen, voorzitter. Hoe gaat de regering een krachtig tegengeluid bieden aan deze president, met zijn ideeën en maatregelen die indruisen tegen alles waar wij voor staan? Deze minister van Buitenlandse Zaken stelt vaak dat hij niet houdt van megafoondiplomatie. Hij hecht zeer aan achter de schermen stilltjes opereren. Dat is soms ook effectief, maar deze nieuwe leider van het Westen, de heer Trump, doet aan Twitterdiplomatie. D66 wil daarom echte en effectieve diplomatie bedrijven waar dat nodig is. Wij willen 30 miljoen vrijmaken voor ambassades en handelsposten om ons diplomatieke netwerk te versterken. Deelt de regering die inzet? Graag een reactie.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Diplomatie, geen megafoonpolitiek voeren, schandalig inderdaad dat Amerika met deze inreisverboden komt: ik ben het helemaal eens met D66. Maar mag ik ook de reactie van Verhoeven vragen op de uitspraken van Tusk, die zegt: als externe bedreigingen zien we Rusland, China, radicale islam én Amerika? Zou D66 Amerika in datzelfde rijtje plaatsen als de voorman van de EU, de heer Tusk?

De heer Verhoeven (D66):

Volgens mij heeft de heer Tusk heel verstandige en goede dingen gezegd. Verstandig van Tusk was dat hij zei dat de Europese Unie zich moet verenigen en de verdeeldheid tussen alle verschillende belangen niet voortdurend moet laten prevaleren, maar één sterke vuist moet maken in de veranderende wereld. De heer Tusk heeft, zoals ik net ook in mijn eigen inbreng heb betoogd, laten zien dat we het in Europa niet met 28 landen allemaal zelf wel kunnen doen, maar dat we samen sterk staan door duidelijk te zijn over de dingen die in de wereld gebeuren, zowel in Rusland als in de Verenigde Staten, waar een inreisverbod werd uitgevaardigd. We moeten duidelijk maken waar Europa staat en wat onze waarden zijn. We moeten dat gezamenlijk en sterk doen, omdat we dan veel krachtiger zijn dan wanneer we dat verdeeld doen. Steeds meer partijen in de Kamer lijken helaas dat laatste te willen, wanneer ze zeggen: laten we het allemaal maar nationaal doen. Tusk heeft gezegd: laten we een Europees signaal afgeven. Daar pleit ik ook voor.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Tusk pleit ook voor een Europees leger. De heer Verhoeven heeft er natuurlijk gelijk in dat we meer onze eigen broek moeten ophouden. De signalen uit Amerika zijn ook helder. Daarom trekt de ChristenUnie 2 miljard uit voor extra investeringen in Defensie. Vindt de heer Verhoeven dan ook dat we het ons kunnen veroorloven om Amerika — ik heb de brief goed gelezen — in datzelfde rijtje te zetten? De heer Tusk somt een aantal bedreigingen op, first threats, external threats, en daarbij zet hij de Amerikaanse administratie in het rijtje met China en de radicale islam. Helpt dat nu om Amerika weer stevig bij de NAVO te betrekken en om te voorkomen dat u en ik misschien niet 2 miljard maar misschien wel 4, 5 of 6 miljard bij die Defensiebegroting moeten gaan bijplussen?

De heer Verhoeven (D66):

Ik denk dat de rijtjes die door verschillende vertegenwoordigers genoemd worden, niet de kern zijn van het betoog van Tusk en ook niet de kern moeten zijn van het debat dat wij hier hebben. Wat er nu in de Verenigde Staten onder leiding van Trump gebeurt, kan absoluut niet door de beugel en is ook absoluut reden om als Europa een gezamenlijk en krachtig signaal af te geven, zoals de heer Tusk ook gezegd heeft. Ik denk ook dat de veranderingen in de wereld, zeker ook de verandering in de Amerikaanse regering, duidelijk maken dat Europa op een aantal punten zelfstandiger en sterker zal moeten opereren. Wat er bijna altijd gebeurt in dit soort debatten, is dat mensen die wat kritischer of wat sceptischer zijn over Europese samenwerking, een uitspraak erbij pakken en daar dan een zinnetje uithalen en dat dan gebruiken om ermee aan te geven dat het allemaal niet zou werken. Laten we daar nou eens mee

ophouden. Laten we nou eens gewoon kijken naar degenen die heel duidelijke dingen zeggen over wat Europa bindt, over wat onze waarden zijn en waar wij voor staan. Laten we daar nou eens met alle 28 lidstaten achter gaan staan om een stevige vuist te maken tegen Donald Trump in plaats van te kiezen voor verdeeldheid door een uitspraak erbij te pakken. Nee, laten we nou samen sterk staan tegen de gevaarlijke veranderingen die er plaatsvinden, ook in de Verenigde Staten. Zo'n inreisverbod zoals nu door Trump wordt afgekondigd, kunnen we namelijk niet tolereren.

Ook op het Midden-Oosten Vredesproces heeft de aanstelling van president Trump een flinke invloed gehad en ook hierbij helaas niet ten goede. Sinds die bewuste vrijdag van 20 januari 2017 heeft Israël de bouw van duizenden illegale nederzettingen goedgekeurd. Sterker nog, premier Netanyahu noemde het slechts een voorproefje van wat nog zou komen. Is de minister-president bereid zich in te zetten voor een verklaring namens de EU die de bouw van deze nederzettingen in de sterkste bewoordingen veroordeelt?

De voorzitter van de Europese Raad bracht het Amerikaanse motto in herinnering, "united we stand, divided we fall", en dat geldt ook voor de Europese samenwerking. We moeten — ik zeg dit ook tegen de heer Voordewind — als Europa een vuist maken. We moeten zorgen dat we samen sterker staan tegen deze geluiden van Trump. We moeten ook als Europa profiteren van bijvoorbeeld het protectionisme dat Trump nu uitdraagt. Goed dat we de banden met Mexico aanhalen. Door het opzeggen van het handelsverdrag TTP komen ook handelspartners als Japan weer meer in beeld in het belang van onze eigen economie. Wat wordt de Europese strategie in dezen? Gaat Nederland hier actief voor pleiten?

Dit tijdperk van nieuwe geopolitieke verhoudingen, van opkomend populisme en van toenemende eurokritiek vraagt een toekomstgerichte agenda voor een daadkrachtige en democratische Europese Unie met meer draagvlak. Minister Koenders van Buitenlandse Zaken nam hier vorige week met een stuk in de krant een voorschot op, op zijn heel eigen manier weliswaar. Hij sprak duidelijk namens Nederland. Ik vraag mij dan ook af of dit kabinetsbeleid is. Gaat de premier op Malta dan pleiten voor het halveren van het Europees Parlement? Graag een reactie. Denkt de regering nu echt dat dit leidt tot een sterker Europa? Wat voor inzet heeft Nederland überhaupt concreet op deze Europese top voor de toekomst van Europa?

Het door Trump ingestelde inreisverbod is natuurlijk een schande, maar de Europese leiders hebben zelf ook boter op hun hoofd. Een slecht uitgevoerde Turkijedeal waardoor duizenden mensen nog vastzitten en zelfs doodvriezen in een van onze eigen lidstaten. In plaats van dat op te lossen en hulp te bieden aan mensen op de vlucht, gaat er in Malta gepraat worden over nieuwe deals en nu met Libië, een chaotisch land zonder centrale regering en zonder waarborg voor mensenrechten. Gaat Nederland daarin mee?

Ik doe een klemmend beroep op de minister-president. Zet je in, krijg op Malta alle handen op elkaar voor een grote missie naar Griekenland en zorg voor voldoende capaciteit om alle asielaanvragen te verwerken en de mensen over Europa te verdelen. Pas als dit gedaan is, kunnen we serieus kritiek uitoefenen op Trump over zijn immigratiebeleid. Ik krijg graag een reactie hierop.

Tot slot. Gisteren gaf het Britse Lagerhuis groen licht om de brexit in gang te zetten. Wat is de inzet van de regering om de Nederlandse belangen te waarborgen en zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen over het vervolg van dit proces?

De heer Anne Mulder (VVD):

D66 heeft heel veel gezegd over de nieuwe Amerikaanse president en wat D66 daarvan vindt. Wat de heer Trump goed doet — dat moet je hem nageven — is dat hij oog heeft voor de zorgen van de Amerikanen over migratie. Dat zijn zorgen die ook leven bij Nederlandse kiezers. Ik heb de heer Verhoeven gehoord over Libië, waarvoor de Europese Unie misschien een oplossing gaat vinden. De top staat in het teken van de migratiecrisis bij de Middellandse Zee, die vorig jaar door 180.000 mensen werd overgestoken. Wat gaat D66 daar nu aan doen? D66 neemt steeds de moral high ground, maar welke oplossingen heeft D66 voor de Nederlandse kiezers als het gaat om migratie?

De heer Verhoeven (D66):

Over dit onderwerp hebben we echt al talloze keren gesproken. D66 is er altijd heel duidelijk over geweest. Het opvangen van mensen die vluchten voor hun leven vinden wij een zaak van het allergrootste belang. Dat moeten we gewoon doen. Dat kan op een aantal verschillende manieren, allereerst door opvang in de regio zelf. Dat gebeurt ook, bijvoorbeeld in Turkije. D66 heeft nooit moeilijk gedaan over de miljarden die naar Turkije gaan om daar mensen beter te kunnen opvangen. Ook hebben we de samenwerking met landen als Jordanië en Libanon altijd gesteund. Daarnaast moet er een Europees asielsysteem komen, waarin we met elkaar afspreken dat we mensen opvangen die vluchten voor hun leven. Dat is er nu nog niet. Dat is nog niet goed geregeld. D66 is daar voorstander van. Wat mij betreft is dat het antwoord op de vraag van de heer Mulder.

De heer Anne Mulder (VVD):

Het zijn allemaal woorden. Er kwamen vorig jaar 180.000 vluchtelingen over de Middellandse Zee, 4.500 mensen verdronken daar, en D66 zegt: opvang in de regio. Wil D66 bijvoorbeeld dat de bootjes voor de Noord-Afrikaanse kust worden teruggesleept? Kan de heer Verhoeven concrete maatregelen noemen in plaats van alleen maar woorden?

De heer Verhoeven (D66):

Ik kan daar heel kort over zijn. D66 is bereid, in Nederland maar ook in Europa, om ervoor te zorgen dat mensen die hiernaartoe vluchten op een fatsoenlijke manier worden opgevangen, dat iedereen een individuele asielaanvraag kan doen en dat iedereen wordt beoordeeld op de vraag of hij hier rechtmatig of niet rechtmatig asiel aanvraagt. Daar staat D66 voor. Dat is een heel duidelijk verhaal, dat wij al hebben sinds deze crisis in 2015 uitbrak. We hebben het nog steeds. De heer Mulder vraagt volgens mij een beetje naar de bekende weg. Hij doet dat uit een soort gevoel dat hij het allemaal wel mooi vindt wat Trump heeft bedacht. Hij koketteert eigenlijk een beetje met de maatregelen van Trump, alsof we die ook in Europa zouden moeten doorvoeren omdat de burgers bezorgd zijn. D66 neemt de zorgen van burgers uitermate serieus, maar er zijn heel veel men-

sen in Nederland — een ruime meerderheid — die het doodnormaal vinden om mensen op te vangen die op de vlucht zijn voor hun leven. De zorgen van burgers moeten serieus worden genomen, maar we kunnen in dit land en op dit continent heel goed mensen opvangen die anders sterven in het land waar ze zich bevinden. Daar zou je ook voor moeten staan.

De voorzitter:

Nu voelt de heer Anne Mulder zich aangesproken.

De heer Verhoeven (D66):

Dat spijt me dan, voorzitter.

De heer Anne Mulder (VVD):

Ik werd een beetje uitgedaagd. We hebben heel duidelijk gezegd wat we vinden van het plan van de heer Trump. We hebben ook gezegd: let op de zorgen van de mensen en ga die oplossen. D66 doet dat niet.

De heer Verhoeven (D66):

Ik reageer even op de zinsnede "de zorgen van de mensen", voorzitter. Een grote meerderheid in Nederland staat ervoor dat wij als welvarend land mensen opvangen die vluchten voor hun leven. Daar staat de meerderheid van dit land voor. Natuurlijk moeten we mensen serieus nemen die denken: wat betekent dit voor mij? Daar moeten we goed over nadenken, maar we hebben in Europa en in Nederland de welvaart om dit op een goede en gedegen manier te doen. In plaats van voortdurend te koketteren met maatregelen om mensen maar weg te sturen en buiten te houden, zouden we moeten zeggen dat we mensen moeten opvangen die vluchten voor hun leven. Dat zouden we moeten zeggen!

De heer De Roon (PVV):

Nu het toch over asielzoekers gaat, wil ik toch nog even terug naar die executive order van president Trump. Daar staat namelijk ook in dat hij in dit jaar 50.000 — 50.000! — asielzoekers wil opvangen in de Verenigde Staten. Maar de superrijke golfstaten vangen nul asielzoekers op. Nul! Mijn vraag aan de heer Verhoeven is wanneer zijn fractievoorzitter, de heer Pechtold, gaat demonstreren voor de ambassades van Saudi-Arabië en Qatar. Wanneer krijgen we een demonstratie hierover op het Malieveld?

De heer Verhoeven (D66):

Gisteren heeft er een demonstratie plaatsgevonden omdat de Amerikaanse president de moslims uit een aantal islamitische landen zijn land niet in wil laten. Dat is discriminatie van een nieuwe westerse leider. Daar is gisteren tegen geprotesteerd. Als er morgen weer een mogelijkheid is om te protesteren, dan zouden we daar opnieuw staan. Dat is mijn antwoord aan de PVV.

De heer De Roon (PVV):

Dit laat glashelder zien dat D66 naïef en vooral ook hypocriet is. D66 laat zien dat ze gewoon allergisch is voor de democratisch gekozen president van onze belangrijkste bondge-

noot. Als het gaat om landen als Saudi-Arabië en Qatar, die het salafisme hier willen importeren, geeft u niet thuis, maar dat zijn de staten die nul asielzoekers accepteren. Als uit deze reactie van de heer Verhoeven één ding duidelijk is geworden, dan is het wel dat de vijanden van Trump de vrienden van de islam zijn.

De heer Verhoeven (D66):

Ik vind in een discussie over het opvangen van mensen het woord "naïef" uit de mond van de PVV een compliment. Ik denk dat het heel duidelijk moet zijn dat D66 vindt dat discriminatie door mensen uit een bepaald land categorisch te weigeren gewoon niet kan. Blijkbaar vindt de PVV die vorm van discriminatie prachtig. Met dat standpunt wil ik de PVV feliciteren, maar de mening van D66 is 180 graden anders: discriminatie kan gewoon niet door de beugel. Ik heb net al tegen de heer Mulder gezegd wat wij van vluchtelingenopvang vinden. Wij staan ervoor dat mensen die vluchten voor hun leven worden opgevangen op plekken waar ze veilig zijn. Daar staat D66 voor. We staan ook voor een open samenleving waarin mensen niet worden buitengesloten op basis van hun afkomst of hun geloof.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Morgen liggen er op de Maltatop een aantal concrete voorstellen voor om mensen met hulp van de Europese Commissie en de Europese Unie op te vangen in Libië zelf. Mag ik uit de woorden van de heer Verhoeven opmaken dat dat voorlopig nog niet de steun heeft van de D66-fractie? Kan er volgens D66 voorlopig geen sprake zijn van een Libiëdeal, zolang de rechten van vluchtelingen niet gegarandeerd zijn?

De heer Verhoeven (D66):

In dit soort debatten hebben we vaak de neiging om gelijk in zwart-wit te schieten. Ik ben uitermate terughoudend over vergaande samenwerking met een land dat niet eens een centrale regering heeft en op geen enkele manier de mensenrechten waarborgt. Terughoudendheid is hier dus wel het minste. Ik vind dat de regering hierover vaak wel heel verstandige dingen zegt. Zo ben ik het met de regering eens dat we moeten bekijken wat we kunnen doen om mensen op andere plekken in de wereld goed op te vangen door samen te werken met de landen waar die mensen verblijven.

Ik zei net ook al dat Turkije wat ons betreft niet door het opvangen van vluchtelingen de Europese Unie in gerommeld mag worden. Er mag ook niet worden gemarchandeerd met visumliberalisatie. Dat geldt ook voor de samenwerking met landen als Libanon en Jordanië. Je moet dus voorwaarden stellen aan samenwerking. Ik vind het bij Libië uitermate ingewikkeld en ik ben over samenwerking met dat land dan ook zeer terughoudend. Ik zou zeggen: wees daar voorzichtig mee, ...

De voorzitter:

De heer Voordewind!

De heer **Verhoeven** (D66):
... maar zeggen dat we het nooit gaan steunen, is niet verstandig en ook niet realistisch.

De **voorzitter**:
Mijnheer Verhoeven, de antwoorden moeten echt kort zijn.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
En de vragen waarschijnlijk ook.

De **voorzitter**:
En de vragen inderdaad ook.

De heer **Verhoeven** (D66):
Dan lijkt het er gelijk op dat ik de collega's afblaf, voorzitter.
En dat wil ik niet, want dat wordt me wel vaker verweten.

De **voorzitter**:
Nee, dat is absoluut niet zo.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):
Een heel korte vraag, voorzitter.

Vindt de D66-fractie dan ook dat UNHCR moet meewerken met zo'n Libiëpakket, wil het de goedkeuring van D66 kunnen krijgen? UNHCR zal toezien op het respecteren van de rechten van vluchtelingen.

De heer **Verhoeven** (D66):
Volgens mij is het niet verstandig om als D66'er UNHCR te verplichten tot medewerking aan een voorstel van de regering. Voorzitter, mijn korte antwoord zou dan ook nee zijn.

De **voorzitter**:
U kunt het wel, kort antwoord geven.

De heer **Verhoeven** (D66):
Maar de vraag is of ik dat ook altijd wil, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dat dacht ik al!

De heer **Verhoeven** (D66):
In het belang van het debat is er soms een lang en soms een kort antwoord nodig. Dat ik het afwissel, is nog het allerbeste.

□

De heer **Van Bommel** (SP):
Voorzitter. Ook ik wil beginnen met de ontwikkelingen aan de andere kant van de oceaan omdat die grote gevolgen hebben voor Europa en voor Nederland. Er zal dus ook over

gesproken worden tijdens de Europese Raad, de Raad Buitenlandse Zaken en ongetwijfeld ook tijdens andere bijeenkomsten die in Europa worden gehouden. Afgelopen vrijdag vaardigde president Trump een decreet uit waarin onder meer is geregeld dat gedurende 120 dagen de grenzen worden gesloten voor vluchtelingen in het algemeen en voor Syrische vluchtelingen zelfs voor onbepaalde tijd. Ook mogen immigranten uit zeven overwegend islamitische landen de VS gedurende drie maanden niet meer in. Het gaat om Irak, Iran, Syrië, Sudan, Somalië, Jemen en Libië.

Er is een storm van kritiek op deze maatregelen gekomen en de SP deelt deze kritiek. Terecht wordt gewezen op het discriminerende karakter ervan. Minister Koenders benadrukte dat karakter ook, maar in een gezamenlijke verklaring met de premier ontbrak de term "discriminatie". Daarom hoor ik graag uit de mond van de premier vandaag dat hij de analyse deelt dat het decreet van president Trump discriminerend is. Ook vraag ik de premier te reageren op de nogal stevige uitlatingen van EU-president Tusk die de eerste beleidsdaden van de Amerikaanse president veroorzaakt als een bedreiging voor de Europese Unie. Tusk gaat zelfs zo ver dat hij de regering-Trump op één lijn plaatst met Rusland, China en de conflicten in het Midden-Oosten. Deelt de premier die analyse?

Trumps discriminerende maatregelen veroorzaken menselijk leed voor reizigers die vast komen te zitten op luchthavens, bijvoorbeeld op de Nederlandse luchthaven Schiphol. Er was enige aandacht voor Iraniërs die niet door konden reizen. Ik vraag de premier of deze gestrandde mensen goed in beeld zijn bij de autoriteiten. Hoe is het mogelijk dat er onvoldoende zorg naar deze mensen zou zijn gegaan? Een ouder echtpaar dat op Schiphol strandde, kreeg niet eens voldoende te eten. Fatsoenlijke opvang is er kennelijk niet. Hoe is dat mogelijk? In de Volkskrant van afgelopen woensdag stond een artikel waarin gesteld wordt dat mensen uit de zeven landen misschien toch naar de VS kunnen vliegen omdat niet alle staten zich aan Trumps beleid, dat her en der on-Amerikaans wordt genoemd, zouden houden. Kan de premier ook daarop reageren?

Minister Koenders meldde gisteren dat Nederland de onderhandelingen met de VS over Amerikaanse grenscontroles op Schiphol voorlopig heeft stopgezet. Mijn fractie vindt dat een goede zaak. Is de premier het met mij eens dat dergelijke onderhandelingen pas weer kunnen worden hervat als de maatregelen van Trump zijn ingetrokken?

De verkiezing van Trump heeft ook voor de Palestijnen ernstige gevolgen. Israël denkt kennelijk dat in de illegale nederzettingen nu alle remmen los kunnen. De VS veroordelen het toch niet. Er zullen duizenden nieuwe huizen gebouwd worden waarmee een levensvatbare Palestijnse staat de facto onmogelijk wordt gemaakt. Kan de premier hierop reageren? Welke voorstellen doet Nederland om Israël tot de orde te roepen? Is de premier het met mij eens dat de aangekondigde uitbreiding van de illegale nederzettingen in Palestijns gebied aanleiding zouden moeten zijn om het erkennen van de Palestijnse staat nu wel te overwegen? Als Israël doorgaat met het bouwen in Palestijns gebied, komt erkenning straks te laat, dan is dat niet meer mogelijk.

Verder merk ik nog graag op dat de SP het geruststellend vindt dat het kabinet bij zijn standpunt blijft dat uitlatingen of bijeenkomsten betreffende BDS, de boycot, de desinves-

teringen en de sancties tegen Israël, worden beschermd door de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van vergadering. Laten wij dat vooral niet criminaliseren.

Dan heb ik nog een vraag over Egypte. Daar is een ngo-wet in de maak die de ruimte van het maatschappelijk middenveld nog verder inperkt en de onafhankelijkheid van dergelijke organisaties feitelijk de nek omdraait. Is de minister van Buitenlandse Zaken bereid om ook hier aandacht voor te vragen en deze wet in duidelijke bewoordingen te veroordelen?

Een deal met Libië lijkt steeds dichterbij te komen nu Tusk, Juncker en de Maltese voorzitter Muscat hebben gezegd dat de kernwaarden van de EU ernstig in gevaar komen als de toestroom van vluchtelingen naar Italië geen halt wordt toegeroepen voor de zomer. Deelt de minister van Buitenlandse Zaken die opvatting? 90% van de migranten die Italië bereiken, is afkomstig uit Libië. Men wil daarom een beschermingswal optrekken. Libië is een land waar vluchtelingen in mensonterende omstandigheden verblijven in detentiecentra, waar ook wordt gemarteld. Nog los van de vraag of de Libische kustwacht in staat is om de migratiestroom te beperken, zou mensensmokkel als welkome bron van inkomsten worden gezien. Kan de minister van Buitenlandse Zaken dat bevestigen? Zo ja, hoe wordt die praktijk bestreden? De vraag blijft of wij überhaupt zaken kunnen doen met Libië. Is dat verantwoord? En met wie dan? Klopt het dat er 200 miljoen euro wordt vrijgemaakt door de Europese Unie om de Libische kustwacht te versterken zowel qua training als qua materieel en dat de lidstaten nog eens 200 miljoen moeten bijleggen?

Hoe verloopt de EU-trainingsmis­sie van de Libische kustwacht? Deelt de minister van Buitenlandse Zaken de mening dat veilige en goede opvang een absolute voorwaarde moet zijn voordat er sprake kan zijn van nieuwe afspraken of een deal? Erkent hij dat we op dit moment absoluut geen mensen kunnen terugsturen naar Libië, dat een deal momenteel dus niet aan de orde kan zijn en dat de premier dus ook niet kan steunen wat in de conclusies wordt gesteld? En hoe reageert de minister op het rapport dat werd opgesteld door Duitse diplomaten in Afrika, die concluderen dat de kampen voor migranten in Libië lijken op concentratiekampen uit de Tweede Wereldoorlog? Ik krijg graag een reactie.

Tijdens het World Economic Forum in Davos heeft de premier opnieuw grote woorden over de toekomst van de Europese Unie gebruikt. Hij zei: verlaat de romantiek van het stap voor stap nastreven van een Europese superstaat, want dat is de snelste weg om de Europese Unie te ontmantelen. Het hadden mijn eigen woorden kunnen zijn, maar wij weten inmiddels dat de premier, zeker als het over de Europese Unie gaat, soms het een zegt maar het ander doet. Woorden hebben hun betekenis. Daarom heb ik de volgende vragen. Is de minister-president bereid om zich uit te spreken tegen het rapport van de vijf presidenten, dat niet anders kan worden gezien dan als een opmaat naar diezelfde superstaat? En is hij bereid om lichtjaren afstand te nemen van het ontwerprapport van Guy Verhofstadt, de fractiegenoot van de VVD in het Europees Parlement, waarin hij pleit voor Europese ministers van Financiën en Buitenlandse Zaken, een defensie-unie en een Europese regering in plaats van de huidige Commissie?

De heer **Grashoff** (GroenLinks):

Voorzitter. De afgelopen dagen stelde mijn fractievoorzitter, de heer Klaver, mondelinge vragen aan de minister-president over de moslimban van president Trump en de wat beperkte reactie van de Nederlandse regering daarop. De minister-president was er niet, dus hebben wij het debat gevoerd met de minister van Buitenlandse Zaken, die daar gelukkig heel duidelijke antwoorden op gaf, waarvoor waardering. Maar de vragen waren wel aan de premier gericht. Juist van de premier, van onze regeringsleider, verwachten wij leiderschap als het om zo'n ernstige kwestie gaat. Een van onze belangrijkste bondgenoten, het machtigste land ter wereld, icoon van vrijheid en burgerrechten, gooit plotseling fundamentele waarden te grabbel. Juist dan verwachten wij van onze premier een heel duidelijke stellingname, maar die kwam laat en was relatief zwak.

De premier heeft eerder gezegd: we geven een democratisch gekozen president alle kans, want we werken vanuit gezamenlijke waarden. Ik heb niet begrepen welke waarden dat zouden kunnen zijn. Trump voerde al een campagne op basis van discriminatie, seksisme en pesterijen. Dat zullen die gemeenschappelijke waarden toch niet geweest zijn. Voor zijn verkiezing deed hij het met woorden, na zijn verkiezing doet hij het met daden, met decreten. Natuurlijk ga je bij leiders van westerse landen in eerste instantie uit van een zekere aanname van gedeelde waarden, zei de premier. Welke aanleiding zag hij daarvoor in de campagne van Trump? Wij hebben die niet gezien. Wij hebben van de heer Trump alleen van meet af aan een grote schop tegen al deze waarden gezien. Steekt onze minister-president nu het hoofd in het zand of ziet hij, zoals wel vaker, te laat wat er eigenlijk aan het gebeuren is en reageert hij daar laat en zuinig op? We zagen dat bij het Oekraïne-referendum, we zagen dat bij de opvang van Syrische vluchtelingen en we zien het nu weer. Eerst krijgen we vergoelkende woorden te horen — "het zal wel goed komen" — en daarna komt hij te laat in actie.

De Muslim ban is een aanval op onze waarden en een schending van het Vluchtelingenverdrag. De EU-lidstaten moeten daar samen eenstemmig op reageren. Dat is nu gebeurd in de zin van heel duidelijke, niet mis te verstane reacties van de zijde van de heer Tusk en mevrouw Mogherini. Kan de premier ons nu helder maken dat hij vierkant achter deze harde uitspraken staat en dat de Nederlandse regering aan die kant van de streep staat?

Doen we het nu in de Europese Unie veel beter dan Trump? Ja, op een aantal zaken zeker wel. Maar als het gaat om de wijze waarop wij met vluchtelingen omgaan, gaat het niet goed, zeker niet goed genoeg. Het bouwen van muren gebeurt niet alleen in de VS, maar het gebeurt ook in Europa. We kennen een fort Amerika, maar we bouwen ook een fort Europa. Tusk, Juncker en de Maltese premier Muscat spreken over een beschermingswal tegen Libië. Een beschermingswal? Nou, die zal in elk geval geen bescherming bieden aan vluchtelingen en die zal ook zeker geen bijdrage leveren aan welke oplossing dan ook. De Duitse ambassadeur in Niger heeft een rapport geschreven over de afschuwelijke omstandigheden waaronder mensen in Libië in vluchtelingenkampen vastzitten. Hij vergelijkt dat met concentratiekampen uit de Tweede Wereldoorlog. Tegelijkertijd zegt de Duitse minister De Maizière dat bootvluchtelingen naar een veilige plek in Noord-Afrika moeten

worden gesleept. Welke veilige plek is dat dan? Heeft onze regering daar enig beeld bij? Steunt onze premier het idee om een deal te sluiten met het volstrekt labiele en onveilige Libië? Ik kan mij daar niets bij voorstellen. Wat zou een veilige plek moeten zijn? Hoe dan ook zal het Europese beleid gericht moeten zijn op de oorzaken en op een humane opvang van vluchtelingen.

Het Amerikaanse hervestigingsprogramma voor vluchtelingen wordt gehalveerd. Obama had het juist verhoogd naar 110.000. Dat is heel weinig in verhouding tot de honderdduizenden die de EU irregulier binnenkomen. Maar als je het nou eens vergelijkt met het Europese hervestigingsprogramma en het omrekent naar het aantal vluchtelingen per hoofd van de bevolking, dan zou de Europese Unie geen 10.000 hervestigers in 2015 moeten hebben, maar ongeveer 175.000. Als wij vinden dat Obama het juiste deed voor de hervestiging, zouden wij daaraan de conclusie kunnen verbinden dat de EU per jaar 150.000 tot 200.000 vluchtelingen regulier zou moeten hervestigen. Gaan wij dat nu regelen? Gaat de premier zich daar sterk voor maken in Europees verband? De UNHCR meent dat 1,2 miljoen mensen hervestigd zouden moeten worden, maar wereldwijd willen landen nog niet een achtste deel opnemen. Zullen wij als EU nu eens echt onze verantwoordelijkheid nemen en onze fair share in de opvang en in de oplossing van het vluchtelingenvraagstuk?

Mijn partij is sterk voor samenwerking met Afrikaanse landen over migratie. Ik bedoel de Afrikaanse landen waarvan glashelder is dat burgers van die landen hier geen recht op asiel zullen hebben. Je moet daar natuurlijk mee aan de slag en aan hen vragen om die burgers terug te nemen. Natuurlijk zullen wij dat in de asielprocedures goed en vlot moeten doen.

Iets anders is dat je bij migratiecompacts het ontwikkelingsgeld als een soort chantagemiddel inzet. Daar lijkt het nu toch wel heel behoorlijk op. Kan de minister van Buitenlandse Zaken bevestigen dat ontwikkelingssamenwerking nooit als voorwaarde wordt gekoppeld aan het sluiten van een dergelijke migratiedeal? Dat is oneerlijk tegenover deze landen.

In dat soort compacts moet je natuurlijk ook niet vastleggen dat transitlanden weer mensen moeten opnemen die daar niet vandaan komen. Dat zou betekenen dat wij Mali misschien wel opscheppen met migranten uit Tsjad, Niger en noem maar op. Dat kan toch niet de bedoeling zijn?

Zou de Nederlandse regering zich kunnen inspannen voor faire migratiedeals en niet voor de niet zo faire, zoals het zich nu laat aanzien?

Tot slot. Zou de Nederlandse regering zich er ook voor willen inspannen dat het ontwikkelingsgeld dat via de EU loopt daadwerkelijk aan ontwikkelingssamenwerking wordt uitgegeven en niet aan extra grensbewaking? Als wij dat willen en moeten, zullen we het anders moeten doen, maar niet uit ontwikkelingsgeld.

□

De heer **Bisschop** (SGP):

Voorzitter. Laat ik eens beginnen met een krachtige uitspraak, dacht ik, namelijk: ik ga met de deur in huis vallen. Maar opeens realiseerde ik mij dat wat ik te berde ga

brengen ook wel veel weg heeft van een herhaling van zetten. Dat is geen gunstig teken. Het geeft aan dat er op dit dossier, op het terrein van de toekomst van Europa, veel is wat duwen en trekken blijft en dat er veel is wat aanleiding blijft geven tot verontrusting.

Onze zorgen over de alsmaar toenemende en voortdurende Europese integratie zullen genoegzaam bekend zijn. Het heeft er alle schijn van dat wij vrijwel niets zijn opgeschoten. Er wordt namelijk absoluut niet toe gewerkt naar een beperktere en hervormde EU. Integendeel, dat binnenvaartschip Europa vaart op volle kracht vooruit en dat in een dichte mist van onwil en ontkenning. Er is onwil om de zorgen van veel burgers serieus te nemen en om de macht van EU-lichamen in te perken. En er is ontkenning van de problemen die op kortere en langere termijn komen kijken bij een steeds verdergaande integratie.

Want wat zien wij gebeuren? Vanuit Brussel komen er steeds weer nieuwe plannen voor een versterkte en verdiepte EU. Concreet: de Europese Kiesakte moet worden hervormd, er zijn plannen voor een Europees Openbaar Ministerie en er zijn ideeën over een Europese minister van Financiën, een Europese minister van Buitenlandse Zaken, een defensie-unie en een geassocieerd lidmaatschap. En zelfs daar stopt het niet. Als het aan EU-rapporteur en voorzitter van de ALDE (Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa) Verhofstadt ligt, hoeven EU-verdragen voortaan niet langer door alle lidstaten te worden goedgekeurd! Als dat door zou gaan, ben je dus zelfs aan een EU-verdrag gebonden als het nationale parlement ertegen is. Ook wil Verhofstadt de Europese Commissie omvormen tot een regering die alleen maar verantwoording aflegt aan het Europees Parlement en een soort parlementaire assemblee.

Weet u wat dit alles volgens de SGP-fractie betekent? Een flagrante ondermijning van de democratische legitimiteit van de EU. Dit is de kortste weg naar het voorgoed verliezen van het draagvlak voor de EU. Dit proces leidt tot de desintegratie van de EU, alleen is men daar op Europees niveau blind voor. Dit proces is een stap in de richting van een Europese superstaat die geen recht doet aan politieke, economische en culturele verschillen van eeuwen en het bewijs dat interne spanningen binnen de EU en zorgen van eurokritische burgers niet werkelijk serieus worden genomen. Uiteindelijk betekenen de plannen daarom een fundamentele bedreiging van de EU als zodanig.

Ik wil hier twee vragenclustertjes aan koppelen. In de eerste plaats vraagt de SGP de premier en de minister van Buitenlandse Zaken om onomwonden stelling te nemen tegen deze plannen. Zijn zij daartoe bereid? Zowel premier Rutte als minister Koenders heeft bij verschillende gelegenheden aangegeven dat Europa bescheidener moet zijn en dat de zorgen van de EU-burgers serieus genomen moeten worden. Wat gaan zij straks in dat overleg concreet inbrengen om tegenwicht te bieden aan die usurpatie door EU-lichamen? En welke mogelijkheden ziet de regering om in het kader van de brexit wijzigingen aan te brengen in het institutionele EU-bestel? Wat zijn de Nederlandse rol en invloed binnen het onderhandelingsproces met Groot-Brittannië? Hoe voorkomt Nederland bovendien dat het Nederlandse bedrijfsleven — landbouw, visserij — slachtoffer wordt van een harde brexit?

Dan kom ik op een van de meest geliefde thema's van dit debat: Trump. Wat hem betreft kan ik kort zijn. Laten wij als Nederland een constructieve houding in blijven nemen tegenover de Verenigde Staten. Wij moeten positief kritisch zijn, wat ons betreft. De SGP is niet zonder kritiek als het gaat over het optreden van de nieuwe president, maar gaat ook niet klakkeloos mee in allerlei anti-Trump-sentimenten. Wij pleiten ervoor om de Amerikaanse regering op realistische wijze op haar daden te blijven beoordelen.

Ik blijf mij verbazen over de verontwaardiging over wat de "Muslim ban" wordt genoemd. Ik begrijp die verontwaardiging ten dele, maar verbaas me vooral over de selectiviteit van die verontwaardiging. Men reageert op een inreisverbod dat wordt gemotiveerd van Amerikaanse zijde, maar de argumenten die daaraan ten grondslag worden gelegd, zie ik nooit terugkomen in een of andere weg in de zin van: hoe reëel is dat nu? Het gaat wel allemaal over failed states, over falende staten. Als ik dan kijk naar inreisverboden die al jarenlang van kracht zijn voor mensen met een Israëliësch paspoort, dan heb ik alleen nog maar een oorverdovende stilte vernomen. Dit soort constatering leidt ertoe dat je op zijn minst een wat nuchter standpunt moet innemen. Natuurlijk heb je daar je mening over. Natuurlijk kun je langs diplomatieke kanalen, zeker langs diplomatieke kanalen, je inbreng plegen, maar laten we het wel nuchter blijven benaderen en op die manier proberen de besluitvorming te beïnvloeden. Dat is zinvoller dan edele doch selectieve verontwaardiging, lijkt mij.

De voorzitter:

U bent klaar met uw betoog?

De heer Bisschop (SGP):

Ja. Ik dacht dat dit wel voldoende voeding was voor wat stevige interrupties.

De heer Grashoff (GroenLinks):

Ik ken de SGP altijd als heel recht door zee, behalve als het op dit soort punten aankomt. Dan krijg ik opeens een heleboel wolligheid te horen van de heer Bisschop. Hij draait er dan omheen en anderen zouden selectieve verontwaardiging tonen. Dat kan allemaal waar zijn, maar wat is nu eigenlijk het standpunt van de SGP-fractie over die Muslim ban van Trump? Steunt de heer Bisschop die of neemt hij daar evident afstand van als zijnde een discriminerende maatregel? Dat wil ik graag horen.

De heer Bisschop (SGP):

Om daar helder in te zijn: een collectieve blokkade zal nooit onze instemming hebben. Ik weet niet of dat voldoende helder is. Ik wil er nog wat aan toevoegen. Tegelijkertijd moet je de argumenten die daaronder liggen wel blijven wegen. Ik hoor niemand die loopt te betogen tegen Trump en zijn Muslim ban, dat het gaat om falende staten en om de veiligheid van Amerika. Ik kan mij voorstellen dat men vanuit die invalshoek zoekt naar maatregelen. Dan zou ik zeggen: laten we dan als bevriende staten, als een bevriend continent, in gesprek blijven met de president, met Amerika en op die manier zoeken naar manieren om de discriminerende elementen die erin zitten, terug te dringen en teniet te doen. Dat lijkt mij vruchtbaarder dan boze demonstratie.

De heer Grashoff (GroenLinks):

In het begin leek het even alsof ik een echt concreet antwoord zou gaan krijgen van de heer Bisschop, maar vervolgens gaat hij er weer een hele wolk omheen maken, tot en met zijn uitspraak over falende staten. Er is verschrikkelijk veel op Iran aan te merken, maar een falende staat zou ik het toch niet willen noemen, volgens de daarvoor normaal geldende definities. Is de SGP-fractie nu klip-en-klaar van mening dat de Muslim ban een discriminerende maatregel is die niet te tolereren is? Dat is mijn vraag. Ik hoor graag een ja of nee van de heer Bisschop.

De heer Bisschop (SGP):

Ik begrijp dat het voor GroenLinks lastig is om in een antwoord dat enige nuance vraagt, een helder en duidelijk antwoord te onderkennen. Ik blijf bij mijn antwoord. Het antwoord is dat er zeer zeker discriminerende elementen in zitten en dat we die met kracht afwijzen, zonder daar allerlei nuances in aan te brengen. Tegelijkertijd vraag ik aandacht voor de motivatie voor een dergelijke maatregel. Die komt niet uit de lucht vallen. Laten we ons op die wijze hoeden voor eenzijdigheid.

De heer Knops (CDA):

Ik ben het met de heer Grashoff eens dat de heer Bisschop veel woorden nodig heeft om iets duidelijk te maken, maar dat het nog steeds niet helemaal duidelijk is. Ik wil hem nogmaals de gelegenheid geven om die duidelijkheid te geven. Volgens mij kan hij heel duidelijk zeggen dat het wel een discriminerende maatregel is, maar dat de Verenigde Staten het volste recht hebben om hun grenzen te beveiligen, maar dat daar ook andere maatregelen voor openstaan. Zou dat niet een veel betere weg zijn? Kan de SGP niet onomwonden zeggen dat dit, net zoals het niet toelaten van Israëliërs in een aantal landen, gewoon een discriminerende maatregel is, maar dat het elk land natuurlijk vrij staat om maatregelen te nemen die de eigen veiligheid waarborgen?

De heer Bisschop (SGP):

Dit geeft mij een goede gelegenheid om mijn eerste antwoord te onderstrepen. Dit was namelijk precies de intentie van mijn eerste antwoord. Sorry dat dat niet duidelijk overgekomen is. Het gaat om een maatregel die discriminerend is door het collectieve karakter ervan. Dat kun je niet accepteren en dat accepteren we ook niet en dat praten we ook niet goed. Maar tegelijkertijd blijft overeind staan de nuance die ik in eerste en tweede instantie heb aangebracht.

De heer Knops (CDA):

Ik kijk er iets anders tegen aan. Die nuance zou meer moeten zitten in de effectiviteit van een maatregel. Daar is elk land toe gerechtigd als er bepaalde indicaties of aanwijzingen zijn. Maar door de collectiviteit hiervan is daar in dit geval geen sprake van, dus zou er wat mij betreft ook geen nuance bij uw eerste antwoord nodig zijn. Maar het is uiteraard geheel aan u om daar anders over te denken.

De heer Bisschop (SGP):

Ik denk dat we inhoudelijk niet ver van elkaar afstaan.

Ik had nog een puntje over migratie, maar dat kan ik eventueel in tweede termijn doen.

De voorzitter:

Als het een korte aanvulling is.

De heer Bisschop (SGP):

Dan moet ik toch nog om een minuut vragen. Ik zie dat ik over mijn tijd heen ben. Dat bezwaart mij altijd buitengewoon. Dus excuus daarvoor.

De voorzitter:

U krijgt de gelegenheid om uw verhaal af te ronden.

De heer Bisschop (SGP):

U bent ge-wel-dig! Maar dat wisten we natuurlijk al.

Dan de migratie. De SGP steunt de inzet op goede samenwerking met de Libische autoriteiten. Om te voorkomen dat mensen op zee reddeloos verloren zijn wanneer hun boot zinkt, is een kustwacht nodig die niet fungeert als een veerdienst maar als een reddingsdienst. Is dat voldoende het geval? Om te voorkomen dat mensen überhaupt in bootjes terecht komen, is daarnaast inzet nodig op binnenlandse stabiliteit en op een gedegen behandeling van vluchtelingen in Libië. Wat wordt concreet bereikt via versterking van de politieke stabiliteit? Is er binnen de migrantenkampen voldoende oog voor de benarde positie van kwetsbare groepen, zoals christenen? En acht de regering afspraken met Libië over de terugkeer of de overname van migranten niet een basisvoorwaarde voor een effectieve aanpak van de migratieproblematiek?

De voorzitter:

Dank u wel. Dat was niet eens een minuut, dus het valt wel mee.

De heer De Roon (PVV):

Voorzitter. Terwijl de Europese Unie machteloos blijft spartelen in de migratietsunami en ons daardoor blijft verzuipen in die vloedgolf waar heel veel toekomstige uitkeringsstrekkingen, criminelen en terroristen in zitten, heeft de president van de Verenigde Staten wél actie ondernomen.

Ik moet toch even vermelden dat het vandaag een grote feestdag is in de Verenigde Staten. Het is namelijk Groundhog Day; de dag waarop traditioneel wordt gevierd dat het einde van de winter nabij is. Dat klopt, want met die plannen van Trump zal die linkse winter, waar Obama dat land in gedompeld had, spoedig voorbij zijn. In Nederland moeten we helaas nog wachten tot 16 maart.

Ik zal nu vooral spreken over de tijdelijke inreisbeperkingen voor onderdanen van een zevental landen. Dat is een soeverein besluit van de Amerikaanse president. Hij heeft alle recht om zo'n beslissing te nemen als hij die nodig acht in het belang van de veiligheid van zijn eigen onderdanen. Volgens een recente peiling van Rasmussen Reports steunt een meerderheid van de Amerikaanse kiesgerechtigden

hem ook daarin. Het is ook niet een unieke of een ongehoorde beslissing. In 1979 had president Carter al een visastop voor Iraniërs ingevoerd. Het Amerikaanse vluchtelingenprogramma is ook al eens eerder drie maanden bevroren door president Bush jr. Ook president Obama heeft in de afgelopen jaren het inreizen voor burgers uit Irak, Iran, Sudan, Syrië, Libië, Somalië en Jemen al aanzienlijk moeilijker gemaakt. President Trump heeft de maatregelen van Obama verscherpt tot een categorisch inreisverbod van veelal beperkte duur.

Dacht onze regering er ook maar zo over. President Trump geeft voorrang aan wat hij essentieel acht voor de veiligheid van zijn eigen onderdanen. Daartoe heeft hij niet alleen het recht, hij is natuurlijk ook gewoon verplicht om dat te doen. Per slot van rekening is hij hún president en niet die van de Iraniërs, de Irakezen, de Sudanezen, de Syriërs, de Libiërs, de Somaliërs en de Jemenieten. Het is behoorlijk aanmatigend — dat is overigens een linkse hobby — om te eisen dat hij de veiligheid van zijn eigen land ondergeschikt maakt. Ook onze regering zou de veiligheid van inwoners van ons land boven alles moeten stellen. Onze regering laat echter ongedocumenteerde vreemdelingen, van wie we helemaal niets weten, gewoon in groten getale binnenkomen en in ons land vrij rondlopen. Zitten daar terroristen tussen? Als dat zo is, vindt onze regering dat blijkbaar niet echt een probleem. In ieder geval vindt onze regering het niet de moeite waard om uw en mijn veiligheid te waarborgen door te voorkomen dat ongedocumenteerde vreemdelingen hier binnenkomen en door degenen die dan toch binnen zijn gekomen, vast te zetten totdat we zeker weten dat zij geen veiligheidsrisico opleveren. Onze minister-president en onze regering komen liever op voor al die ongedoemde illegalen en gelukszoekers in ons land dan voor de veiligheid van onze eigen burgers. Dan zeg ik: geef mij maar de aanpak van Trump, liever dan die van de nachtmerrie die zich nu nog "onze regering" mag noemen.

De heer Servaes (PvdA):

Ik denk dat we op dit moment allemaal het "groundhoggevoel" hebben bij deze repeterende plaat van de PVV. Ik had verwacht dat de heer De Roon de gelegenheid zou gebruiken om te reageren op de vrij vernietigende reactie die minister Koenders afgelopen dinsdag in de richting van zijn fractievoorzitter gaf. Minister Koenders wist namelijk overtuigend en stapsgewijs te onderbouwen dat de maatregel van Trump niet alleen discriminerend is en mensenrechten aan de kant zet, maar ook contraproductief is en de haat tegen Amerika en de motivatie van terroristen alleen maar zal aanmoedigen. Zou de heer De Roon daarop kunnen reageren? Daarop hebben we immers nog geen repliek van de PVV gehoord.

De heer De Roon (PVV):

Terroristen hebben in hun haat helemaal geen aanmoediging nodig. Zij haten ons en daarom zijn zij terrorist. De aanmoediging waarover de minister van Buitenlandse Zaken sprak, is dus echt niet nodig.

De heer Servaes (PvdA):

Terrorisme moet je op allerlei manieren bestrijden. Je moet wel degelijk in de gaten houden wie je land binnenkomt. Je moet wel degelijk in de gaten houden wat er in je eigen land gebeurt. Laten we ons nog even goed realiseren dat

de meeste aanslagen die in de afgelopen jaren gepleegd zijn, zijn gepleegd door homegrown terrorists. We moeten dus op al die fronten actief zijn, maar het laatste wat we kunnen gebruiken, is dat we de islamitische ronselaars instrumenten in handen geven waardoor het nog makkelijker wordt om mensen te ronselen. Ik lees iets voor wat de afgelopen dagen op IS-websites is verschenen. IS prijst de Amerikaanse president en noemt hem "the best caller to Islam". Zij noemen de travel ban die hij heeft opgelegd, "the blessed ban" en vergelijken die met de invasie van Irak in 2003, die het ultieme middel bleek te zijn om mensen voor de jihad te werven. Kan de heer De Roon daarop reageren? Hoe prettig vindt hij het dat hij met het prijzen van Trump eigenlijk naast de heer Baghdadi in Raqqa staat?

De heer De Roon (PVV):

Wat de woordvoerder van de Partij van de Arbeid hier nu allemaal voorleest, is het ultieme bewijs van hoe dom het is om de islam in ons land de ruimte te geven.

De heer Servaes (PvdA):

Dit is echt geen antwoord op de vraag. Je kunt hier tegen een religie te keer gaan; dat is hartstikke makkelijk en trouwens ook hartstikke fout, maar ga nou eens inhoudelijk in op de vraag hoe deze maatregel contraproductief werkt tegen datgene waar wij hier allemaal tegen strijden.

De heer De Roon (PVV):

Dat is allemaal onzin. De mensen die iets tegen de westerse samenleving en de westerse vrijheden hebben en die terrorisme willen plegen, zijn al in ons land. Die zouden we hier niet moeten hebben. Het verhaaltje dat u hier voorleest, raakt dus kant noch wal. Dat snijdt helemaal geen hout. Dat zijn islamitische praatjes, maar ik heb daar geen boodschap aan. Het gaat erom dat we de islam, die geen religie is maar een politieke ideologie die naar wereldheerschappij streeft, hier geen ruimte moeten geven.

De voorzitter:

Tot slot.

De heer Servaes (PvdA):

Ik constateer dat dit gewoon geen antwoord is. Het is buitengewoon lastig debatteren als er gewoon niet inhoudelijk op vragen wordt ingegaan. Ik hoop nog wel even van de heer De Roon te horen over welke mensen die in ons land zijn, hij het precies heeft.

De heer De Roon (PVV):

Dat zijn degenen die geneigd zijn om tot terrorisme over te gaan.

Er is hier en daar door linkse dwaallichten gepleit voor maatregelen tegen de VS. Dat is natuurlijk het domste wat onze regering op dit moment zou kunnen doen: onze belangrijkste bondgenoot tegen de haren instrijken omdat die doet wat hij in het belang van de veiligheid van zijn eigen land noodzakelijk acht. Trump is geen Rutte of Koenders: hij zal niet buigen voor onzinnig gekwek van linkse warhoofden over hun normen en waarden. Zijn nor-

men en waarden, de veiligheid van de Amerikanen voorop, gaan voor. Daarin heeft hij gewoon gelijk.

Het opschorten van de besprekingen over de Amerikaanse voorinspectie op Schiphol is natuurlijk ook een dwaze reactie. Dit treft vooral de tienduizenden Nederlanders die naar de VS reizen en er veel baat bij hebben om al op Schiphol te worden gecheckt in plaats van in de VS in een lange rij te moeten staan voor de immigratiecontrole. Bovendien zal de opschorting, waar onze regering kennelijk toe heeft besloten, niets veranderen aan het standpunt van president Trump over wat hij noodzakelijk acht voor de veiligheid van zijn land. Is de minister-president dat met mij eens?

Tijdens de informele Europese top van morgen zal er gesproken worden over de toekomst van de Europese Unie. Intussen heeft de bevolking van het Verenigd Koninkrijk besloten dat er geen toekomst is met de Europese Unie, in ieder geval geen goede toekomst. Dat inzicht deelt de Nederlandse regering niet. Zij wil tijdens de Europese top inzetten op een verscherpte aandacht voor de toepassing van Europese besluiten. Nu was het Verenigd Koninkrijk in de Europese Unie altijd al slimmer dan Nederland. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat het Verenigd Koninkrijk nooit zo dom geweest is de eigen grenzen onbekommerd open te gooien. Inmiddels heeft de voorzitter van de Europese Commissie, de heer Juncker, zelf ook toegegeven dat de stroom van migratiezoekers, die Europa op alle niveaus heeft ontwricht, nog vele jaren zal duren. Hij ziet geen andere oplossing dan het consequent blijven tonen van, wat hij noemt, openheid en solidariteit. Die houding laat zien hoever de eurofielen af staan van de burgers.

De Europese Commissie wil nare dingen die op de Middellandse Zee gebeuren met gelukszoekers die via Libië naar Europa willen reizen, tegengaan met een 200 miljoen euro kostend plannetje. De bedoeling is dat de Europese lidstaten er ook nog eens 200 miljoen euro bijleggen. Doe het niet, vraag ik de minister-president. Doe het niet. Dat plannetje zal in zijn uitvoering vooral afhangen van medewerking van Libische autoriteiten. Van de minister-president wil ik graag weten welke Libische autoriteit daarbij eigenlijk het gezag over het gehele grondgebied van Libië heeft. Dit is natuurlijk een retorische vraag, want niemand heeft daar het gezag over het gehele grondgebied. Dus welke lokale Libische partners zouden volgens de minister-president ingeschakeld moeten worden om mee samen te werken? Kan de minister-president aangeven welke kans er is om het plan zelfs maar tot een begin van uitvoering te brengen? Hoe schat hij de slagingskans in? Hoe groot acht hij de kans dat de toestroom van gelukszoekers via Noord-Afrika met dit plan wordt beëindigd? Ik schat die kans op 0%. Een veel beter plan is natuurlijk om de inziddenden van die migratieflotilla geen voet op Europese bodem te laten zetten, maar hen rechtstreeks te retourneren naar de Libische stranden.

De heer Knops (CDA):

Voorzitter. Dit is een bijzonder debat. Het gaat over de informele Europese top, de RBZ en het handelen van de nieuw gekozen Amerikaanse president, want naar aanleiding daarvan is dit debat aangevraagd. Het is van groot belang dat de EU op dit moment het hoofd koel houdt en daadkracht toont. Stilzitten en nietsdoen is geen optie.

Laat ik beginnen met migratie. De EU lijkt zich onder het voorzitterschap van Malta nu ook te gaan focussen op Noord-Afrika. Daar is alle reden toe, want grote aantallen migranten stappen vanuit Libië op gammele bootjes richting Europa. Een EU-Libiëmigratiedeal zou in de maak zijn. De plannen klinken ambitieus, maar de vraag is hoe realistisch ze zijn. Alles wordt opgehangen aan een effectieve eenheidsregering, die er niet is. De Duitse minister van Binnenlandse Zaken pleitte ervoor om de bootjes terug te sturen en vanaf bepaalde plekken in Afrika asielaanvragen in te laten dienen. Het CDA heeft dit plan gesteund met de motie-Keijzer. De staatssecretaris van V en J gaf aan deze motie te omarmen. De vraag is wat het kabinet ermee doet, want er staat niets over in de geannoteerde agenda's.

Daar komt nog bij dat veel Afrikaanse landen weigeren hun eigen onderdanen terug te nemen. Dat is in strijd met het Verdrag van Cotonou en het Valletta-proces. Zelfs Mali doet dat niet, een land waar we met heel veel militairen actief zijn en waar we veel ontwikkelingshulp aan geven. De EU hanteert vooral de wortel om tot migratiedeals te komen. Is de EU ook bereid de stok te hanteren? Wil de premier hiervoor pleiten?

Ik kom op de brexit. Langzaam wordt duidelijk wat de Britten willen: een nieuw global Britain. Het lijkt een verouderde gedachte in de gemonialiseerde wereld, maar het is een gedachte die terug is op het wereldtoneel, op ons continent, maar ook aan de overkant van de oceaan. Hoewel het de vraag is of de open wereldeconomie dergelijke ambities mogelijk maakt, is het een feit dat de Britten in een nieuwe realiteit zijn komen te leven. En ook Europa zal, althans deels, in deze realiteit moeten meegaan. Als ik de speech van prime minister May goed beluisterd heb, geldt een model zoals het Noorse of Zwitserse niet als uitgangspunt voor de Britten. Wij beginnen de onderhandelingen over de brexit carte blanche. Dan moet de EU wel weten wat ze wil. Op dit punt is het opvallend stil en dat baart onze fractie zorgen. Hoe krijgen wij helder wat de 27 lidstaten van de EU willen? Hoe verdedigen wij daarin het Nederlandse belang? Hoe wordt de Tweede Kamer bovendien hierbij betrokken? Graag krijg ik een reactie hierop van de premier.

Tot nu toe heeft het kabinet geen positie in willen nemen over de brexit, omdat bewindslieden willen afwachten. De speech van prime minister May van 17 januari waarin zij twaalf punten noemt die voor de Britten van belang zijn, is ook van belang voor Nederland. Onze fractie vraagt het kabinet zo spoedig mogelijk een reactie te geven op deze twaalf punten en het Nederlandse belang daarbij. Indien nodig vanwege de onderhandelingen, kan dat uiteraard in vertrouwen, maar het wordt nu wel tijd dat de Kamer geïnformeerd wordt over de standpunten van onze regering. De regering had beloofd dat de Kamer inzage zou krijgen in de inzet van de Nederlandse regering in de onderhandelingen van de EU-27, maar de antwoorden blijven uit. Wij willen niet voor voldongen feiten geplaatst worden; vandaar dit dringende verzoek.

Dan kom ik op de situatie in de VS. Die zorgt voor een hoop onzekerheid, niet alleen hier, maar ook in de Verenigde Staten zelf. Ik begrijp dat. Er zijn veel vragen over de positie die de nieuwe president met zijn regering gaat innemen ten opzichte van bijvoorbeeld de VN, de EU en de NAVO. De vele en vaak tegengestelde berichtgeving over en bewegingen van de nieuw gekozen president zijn hier gewoon debet aan. "America First" moet niet verworden

tot de aanvulling "Netherlands Second". Het gaat om de fundamentele vraag wat ons bindt. Hoe kunnen wij de vraagstukken van deze tijd, zoals onveiligheid, de radicale islam, instabiliteit, klimaatverandering, vluchtelingenproblematiek en armoede gezamenlijk aanpakken? Van oudsher koesteren wij de trans-Atlantische band, als medeoprichters van de NAVO. Tijdens mijn bezoek aan de VS vorige week naar aanleiding van de NAVO Parlementaire Assemblée heb ik veel leden van het US Congress mogen spreken. Stuk voor stuk zeggen zij deze band te koesteren. Het is ons erg veel waard om deze economische, militaire en culturele relatie te behouden. Maar ook tegen vrienden — juist tegen vrienden — moet je eerlijk kunnen zijn.

De wereld verandert. Wij moeten veranderen. De vraagstukken worden complexer, maar wat ons betreft is er geen ruimte voor discriminatie, racisme en uitsluiting. Wat ons betreft worden hieraan geen concessies gedaan. Stevige maatregelen vanwege de terreurdreiging zijn alleszins begrijpelijk, maar het inreisverbod is een maatregel die niet deugt. Het is terecht dat het kabinet zich hiertegen heeft uitgesproken. Onze fractie steunt de inzet van het kabinet om samen met Duitsland uitleg te vragen aan de Verenigde Staten. Inmiddels lijken er enkele scherpe kantjes van de maatregel afgehaald te worden. Onze fractie verzoekt het kabinet om de Kamer nauwgezet op de hoogte te houden van de ontwikkelingen en ook om de eenheid van kabinetsbeleid te bewaken. Wij zagen gisteren de vicepremier als demonstrant op het Malieveld; even onbereikbaar in afwachting van de wet die hij als PvdA-lijsttrekker in het vooruitzicht heeft gesteld. Kunnen wij die eenheid van kabinetsbeleid bewaken? Ik vraag dat nadrukkelijk aan de premier.

Een ander zorgwekkend punt is de relatie tussen Trump en Poetin. Zo zou Trump sanctieverlichting willen inruilen voor de non-proliferatie van de deal over nucleaire wapens. Dit kan het sanctiebeleid van de EU enorm schaden. Natuurlijk zullen wij op termijn een normalisatie van de betrekkingen moeten nastreven, maar dan zal er ook van Russische zijde een beweging moeten komen. Na de illegale annexatie van de Krim is er wat ons betreft op dit moment nog geen sprake van momentum voor het verlichten of opheffen van sancties. Graag krijg ik een reactie van de premier, mede in het licht van de tegenstrijdige geluiden die ons hierover bereiken.

Het CDA maakt zich grote zorgen over het Israëliësch-Palestijns conflict. Onder Obama was er sprake van een patstelling. Onder Trump dreigt het perspectief op een tweestatenoplossing echt af te brokkelen. Premier Netanyahu heeft voor de derde keer de bouw van nieuwe nederzettingen aangekondigd. Wat doet de EU? Hoge Vertegenwoordiger Mogherini noemde de bouw van de 2.500 woningen op de Westbank in haar verklaring van 24 januari "deeply regrettable". De EU betreurt deze grootschalige, illegale nederzettingenbouw dus slechts. Deze nieuwe feiten op de grond die schadelijk zijn voor het vredesproces en het perspectief op een tweestatenoplossing, zouden wat ons betreft krachtig veroordeeld moeten worden. Is de minister bereid om daar alsnog op aan te dringen? Welke rol ziet hij voor zichzelf binnen EU-verband — want dat is het platform waarop dit zou moeten gebeuren — om hier beweging in te krijgen en een krachtiger signaal af te geven?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Voorzitter. "De vrijheid die wij voor onszelf wensen, mogen wij een ander niet onthouden." Die uitspraak komt van de bekende Abraham Kuyper, voormalig premier en gereformeerd voorman. Helaas heeft de nieuwe Amerikaanse president, Trump, besloten om mensen op grond van hun geloof en nationaliteit te weren uit Amerika. Hij heeft tevens besloten tot een tijdelijke vluchtelingenstop. Internationaal en ook hier in Nederland is daar terechte verontwaardiging over en heeft men er zorgen over.

Ik vraag de premier of hij het eens is met de Europese voorman Tusk, die Amerika in het rijtje bedreigingen plaatste van Rusland, China en de radicale islam. Helpt dit om de relatie met de Verenigde Staten te normaliseren? Een beetje zelfbewustzijn van Europa is prima, maar is het verstandig om de al aanwezige meningsverschillen op de spits te drijven, zo vraag ik de minister-president.

Wij willen dat Europa zich aan zijn principes blijft houden, zoals die zijn vastgelegd in het Vluchtelingenverdrag. De minister-president heeft daar gisteren ook nog goede dingen over gezegd. Deze bepalen dat je geen mensen terugstuurt naar een onveilig land.

De heer **Knops** (CDA):

De heer Voordewind zei zojuist hetzelfde in een interruptie-debatje met, ik meen, de heer Verhoeven van D66, maar de heer Tusk heeft dit niet gezegd. Hij heeft wel gewaarschuwd voor een aantal ontwikkelingen, maar hij heeft de Verenigde Staten, toch een trouwe bondgenoot, niet in het rijtje van IS geplaatst. Dat zou ik ook absoluut onwenselijk hebben gevonden. Misschien kan de heer Voordewind dat even corrigeren.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Ik heb hem zo'n beetje letterlijk geciteerd. Ik heb IS niet genoemd. Ik heb de radicale islam genoemd. Als de heer Knops de brief erbij pakt, kan hij zien dat de heer Tusk externe bedreigingen noemt. Hij noemt Rusland en China, maar ook de Amerikaanse administratie. Ik kan er dus niets anders van maken dan dat hij ook Amerika ziet als een bedreiging, in de context van de bedreigingen die nu op Europa afkomen. Misschien heeft hij het anders bedoeld, maar zo lees ik het wel in zijn brief.

De heer **Knops** (CDA):

Ik adviseer de heer Voordewind om de brief erbij te pakken. Dit beeld is in de media opgeroepen. Ik werd er in eerste instantie ook door getriggerd. Ik heb de speech erbij gepakt en hij zegt het niet. Hij noemt een aantal bedreigingen, een externe bedreiging, de brede geopolitieke situatie, en een interne dreiging, het nationalisme, het anti-EU-sentiment en de desintegratie van Europa. Hij noemt de Verenigde Staten niet in het rijtje van de radicale islam dan wel IS. Het lijkt me goed om de tekst van de heer Tusk nog even goed te bestuderen.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Dan moet ik de heer Knops toch vragen om de zin verder door te lezen. In de eerste paragraaf komt hij dan wel

degelijk de Amerikaanse administratie tegen. Hij noemt president Trump weliswaar niet bij naam, maar hij noemt wel de administratie van Amerika. Vervolgens gaat hij door naar een tweede bedreiging en een derde bedreiging. Ik ben het helemaal met de heer Tusk eens als hij bedoelt dat Europa misschien meer zijn eigen verantwoordelijkheid moet nemen. Als hij echter bedoelt dat Europa moet uitgroeien tot een superstaat en er sprake moet zijn van verder federalisme van Europa en een verdere uitdijning van de taken van Europa — ik meen dat de heer Bisschop daar net ook een aantal voorbeelden van gaf — vraag ik me af of de heer Tusk zelf niet een bedreiging vormt voor het draagvlak van Europa. Ik neem aan dat we hierbij het CDA aan onze zijde hebben.

De heer **Verhoeven** (D66):

De heer Voordewind had het net over "zo'n beetje letterlijk citeren". Dat bestaat niet. Je citeert letterlijk of je citeert niet letterlijk. In zijn tweede interruptie op mij had hij het wel degelijk letterlijk over IS. Ik denk dat het niet zo bedoeld is, maar hij heeft het wel gezegd, dus het zou netjes zijn als hij dat even rechtzet. Hij vergeleek Trump wel degelijk met IS, alsof Tusk dat zo gezegd had. Dat ging net wat verder dan de feiten.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Ik heb het net niet genoemd in mijn tekst. Ik heb de tekst hier voor me. Het zou kunnen dat ik IS in een interruptie heb genoemd. Ik weet ook niet of je heel ver weg bent van IS als je het hebt over de radicale islam. Formeel heeft de heer Verhoeven echter gelijk: er staat niet letterlijk IS. De radicale islam staat echter wel degelijk in hetzelfde rijtje, zo geef ik de heer Knops nogmaals mee. Ik mag hopen dat ook de heer Verhoeven zich daar niet plezierig bij voelt.

De heer **Servaes** (PvdA):

Ik ben niet de woordvoerder van de heer Tusk en aan een welles-nietesdiscussie over wat er staat, hebben we ook niets. Ik wil het hebben over de zin die er staat: de verandering in Washington plaatst de Europese Unie in een moeilijke situatie, met de nieuwe administratie die de 70-jarige traditie van Amerikaans buitenlands beleid in question ... in twijfel — ik probeer het te vertalen — lijkt te trekken. De vraag is wat er mis is met die zin. Het is toch gewoon een feitelijke constatering en een prima analyse dat dit om een antwoord van Europa vraagt?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Het vraagt inderdaad om een antwoord van Europa, maar de heer Tusk schetst drie bedreigingen voor Europa: het populisme, interne verdeeldheid en externe bedreigingen. In die paragraaf noemt hij expliciet de Amerikaanse administratie. Ik kan het niet mooier of slechter maken: hij noemt Amerika zelf in het rijtje van externe bedreigingen. De heer Servaes kan het daar niet mee eens zijn, wat ik hoop. Wij kunnen elkaar misschien vinden in de conclusie van de heer Tusk, die zegt: Europa moet zich realiseren dat wij mogelijk onze eigen broek meer moeten gaan ophouden als het gaat om de veiligheid. Ik hoop dat de Partij van de Arbeid er dan in haar verkiezingsprogramma ook de 5 miljard bij gaat leggen die nodig is als wij echt afstand gaan nemen van

Amerika en in Europa niet meer afhankelijk zijn van de defensieverdediging van de Amerikanen in NAVO-verband.

De heer **Servaes** (PvdA):

De vraag is over welke voorstellen de ChristenUnie zich zulke zorgen maakt, want die noemt Tusk ook. Ze gaan allemaal over veiligheid, over onze grenzen, over een sterker buitenlandbeleid en over het verslaan van terrorisme. We zijn het volgens mij allemaal eens dat de Europese Unie zich sterker moet inzetten voor die zaken. Wat heeft het dan voor zin om een beeld neer te zetten dat Tusk een vlucht naar voren wil maken? Ik hoorde de collega van de SGP dat net ook al zeggen en er allerlei andere zaken bij halen. Hier worden concrete voorstellen genoemd van zaken waar wij samen al tijden om vragen.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie):

Verderop komt de heer Tusk, de voorman van de EU, met zijn voorstellen: hij stelt een verdere integratie van Europa voor. Dat sluit aan bij het Five Presidents' Report. Er komt een hele trits van zeer bezwaarlijke uitdijingen van de macht van Europa bij kijken, onder andere een Europees leger. Ik vond de lijn in het ingezonden artikel van de minister van Buitenlandse Zaken, hier aanwezig, zeer verstandig. Ik mag hopen dat de Partij van de Arbeidfractie die lijn van de heer Koenders ondersteunt. De heer Koenders heeft gezegd dat Europa niet verder moet uitdijen, maar dat wij terug moeten naar de kerntaken. Wij zitten met deze minister van de Partij van de Arbeid op diezelfde lijn.

Voorzitter. Ik kom nu op de Turkijedeal, waar de ChristenUnie altijd grote bedenkingen bij heeft gehad. Er zitten inmiddels ook in de Nederlandse azc's tientallen asielzoekers die gevlucht zijn vanwege bedreigingen van het regime-Erdogan, omdat ze mogelijk iets met de Gülenbeweging te maken zouden hebben. Dit toont maar aan hoe instabiel de situatie in Turkije op dit moment is. Vindt de minister-president het nog steeds verantwoord om vluchtelingen terug te sturen naar het huidige Turkije?

Ik kom op de Libiëdeal. We hebben een heel scala aan maatregelen gehad, die morgen op Malta besproken zullen worden. Laat ik eens constructief meedenken en niet meteen zeggen dat ik tegen een Libiëdeal ben. Daarmee begeef ik me vast op glad ijs, maar laat ik dat nou eens doen. Een aantal maatregelen is zeer te overwegen. Ook de ChristenUnie vindt natuurlijk dat die drenkelingen voorkomen moeten worden op de Middellandse Zee. We moeten daar dus constructief over nadenken met elkaar. Maar onder welke omstandigheden zou deze deal verstandig zijn? Ik mag aannemen dat we daarbij gelijk kunnen optrekken met de minister van Buitenlandse Zaken. Vindt ook het kabinet dat de UNHCR in staat moet worden gesteld om verantwoordelijkheid te nemen voor de opvang van vluchtelingen? We krijgen berichten van Amnesty International en andere mensenrechtenorganisaties dat de vluchtelingen in Libië nu echt behandeld worden als criminelen, dat ze mishandeld worden. Dat mogen we toch niet accepteren als we gaan nadenken over het serieus opvangen en helpen van vluchtelingen in Libië? Kortom, mijn vraag is: kan de UNHCR in een positie worden gebracht dat zij de volledige verantwoordelijkheid mag nemen, en niet zoals in Turkije, waar ze die verantwoordelijkheid niet volledig mag nemen van de Turken? Moet er dan ook niet beveiliging komen voor

die opvangmogelijkheden? We weten dat er verschillende milities actief zijn in Libië. Als die beveiliging daar niet komt, zullen die kampen nog steeds niet veilig zijn voor externe bedreigingen. Moet er dan ook niet meer capaciteit voor UNHCR komen in samenwerking met EASO om daar de selectie en de veiligheidsscreening te laten plaatsvinden, zodat de meest kwetsbare vluchtelingen gerelocerd kunnen worden over Europa? We weten dat de meeste migranten die nu in Libië staan te wachten om de overgang te maken geen echte vluchtelingen zijn. Dat zijn economische migranten. Dat is een ander probleem. De meerderheid is economische migrant. Stel dat we daar in staat zouden zijn om die er uit te selecteren en IOM te ondersteunen om deze mensen humaan terug te laten keren. Dan blijven de meest kwetsbare vluchtelingen over. Ik geloof zelfs dat ik mij kan aansluiten bij het plan van Azmani dat zegt: laten we op het moment dat een goede selectie aan de buitengrens heeft plaatsgevonden, zelfs in Libië, openstaan voor resettlement. Laten we dan ook ruimhartig naar UNHCR kijken hoeveel we dan zouden kunnen opnemen als het gaat om de meest kwetsbare vluchtelingen. We moeten constateren dat de vluchtelingen die nu die onveilige routes hebben genomen, meestal niet de meest kwetsbaren zijn. Moet Europa dan ook niet bereid zijn om zich te committeren om een aantal van de vluchtelingen die nu in Libië zijn niet via die bootjes naar Europa te laten komen maar via veilige routes naar Europa te laten komen, weliswaar gescreend en verdeeld over Europa? Ik hoor hierop graag de reactie van de minister van Buitenlandse Zaken.

Het zou naar de mening van de ChristenUnie pas verantwoord zijn om te investeren in Libië als daar echt de rechten van de vluchtelingen gegarandeerd zijn. Ik hoor hierop graag de reactie van het kabinet. Ik overweeg op dit punt wel een motie.

□

De heer **Bontes** (Groep Bontes/Van Klaveren):

Voorzitter. Bijna alle politieke partijen vallen over elkaar heen in het veroordelen van het Amerikaanse inreisverbod. Ook op de publieke omroep zien we al dagenlang niets anders meer. Er zijn zelfs leden van het kabinet die tussen de Palestijnse vlaggen demonstreren tegen onze belangrijkste bondgenoot. De politieke elite is doordrenkt van hypocrisie. Want waar was hun verontwaardiging over het feit dat zestien islamitische landen al decennia lang Israëliëse staatsburgers weigeren? We horen ze daar niet over, omdat het niet past in hun eigen linkse agenda. VNL vindt het decreet in eerste instantie een interne zaak van de Verenigde Staten.

De heer **Servaes** (PvdA):

Er wordt hier nu al voor de zoveelste keer die parallel gelegd met de — laat daar geen misverstand over bestaan — discriminerende maatregel van een aantal Arabische landen om Israëliëse staatsburgers niet toe te laten. Een paar jaar geleden was er een Vitesse-speler die in de Verenigde Arabische Emiraten met zijn club op trainingskamp wilde maar daar niet werd toegelaten. Mijn partij, zowel mijn fractie als de minister van Buitenlandse Zaken, heeft dat toen scherp veroordeeld. Iedere keer dat zo'n situatie zich zal voordoen, zal ik dat scherp veroordelen. Ik had het ook in mijn spreektekst staan om dit straks ook vanaf het spreekgestoelte te zeggen. Mijn vraag aan de heer Bontes

is dan ook om niet te insinueren dat wij dat niet zouden doen. Als hij dat ook discriminerend vindt, vraag ik hem om op dezelfde manier deze maatregel van de Amerikaanse president Trump discriminerend te noemen. Als hij dat namelijk niet doet, is hij zelf hypocriet.

De heer **Bontes** (Groep Bontes/Van Klaveren):

Ik doe dat niet. Ik noem die maatregel niet discriminerend. Ik zie het als een veiligheidsmaatregel van Trump. Ik vind het wel schandalig dat bijvoorbeeld minister Asscher — dat is toch de vicepremier — tussen de Palestijnse vlaggen op het Malieveld staat te demonstreren. Wat geeft dat nu voor beeld? Een demonstratie tegen onze belangrijke bondgenoot, dat doe je toch niet? En met welke pet op staat hij daar? Staat hij daar namens de regering of namens de lijststrekker van een partij in de problemen? Wat is het beeld dat daarmee wordt opgeroepen?

Die maatregel tegen de Israëli's is keihard en daar hoor ik u nooit over. We hebben verschillende buitenlanddebatten gehad en het is altijd Israël bashen en altijd over de nederzettingen klagen maar nooit dat punt inbrengen. En nu komt u met een voorbeeld van een voetballer ooit een keer, waarmee u goede sier wilt maken richting pro-Israëlmensen. Dat is toch merkwaardig.

De heer **Servaes** (PvdA):

Nee, ik heb daar helemaal geen goede sier mee te maken, want mijn partij heeft dat altijd afgewezen. Als u de stelling wilt poneren dat we hier stil over zijn en dat we onderscheid maken tussen de maatregelen tegen Israëlische staatsburgers en de maatregelen tegen staatsburgers van deze zeven landen, dan moet u dat hard maken. Het is nogal een stelling die u neerlegt. Maak het hard of houd ermee op.

De heer **Bontes** (Groep Bontes/Van Klaveren):

De stampij die nu wordt gemaakt tegen de Verenigde Staten en tegen president Trump heb ik nog nooit in deze mate gezien als het gaat om Israëlische staatsburgers die islamitische landen niet in mogen. Dat staat echt niet in verhouding.

De **voorzitter**:

Gaat u verder.

De heer **Bontes** (Groep Bontes/Van Klaveren):

Voorzitter. VNL vindt het decreet in eerste instantie een interne zaak van de Verenigde Staten. Zij moeten hun land naar eigen inzicht beschermen tegen terrorisme. Enerzijds zijn we van mening dat het inreisverbod op een aantal punten ondoordacht is. Anderzijds hebben we er problemen mee dat de media en de meeste politici geen volledig en eerlijk beeld schetsen van de gehele context van de maatregelen. Het inreisverbod verscherpt namelijk de maatregelen die oud-president Obama en het Congres eerder hebben genomen. De desbetreffende zeven landen zijn toen aangewezen als grootste bedreigingen voor de VS. Het zijn wetteloze landen zonder sterke regering maar met grote groepen jihadisten en terroristen. Volgens de Republikeinse politicus Pete Hoekstra hebben deze landen geen procedures waarop de VS kunnen vertrouwen. De nieuwe president

ziet hierin een groot veiligheidsrisico. Dat is de achterliggende gedachte van het inreisverbod. Die wordt onvoldoende over het voetlicht gebracht.

Terwijl de Amerikaanse president democratisch is verkozen, heeft de ongekozen EU-president Donald Tusk natuurlijk weer forse kritiek. Hij noemt de Verenigde Staten nu zelfs een bedreiging voor Europa en plaatst het land in het rijtje Rusland, China en de radicale islam. Het is een idiote uitspraak, die de verhoudingen met Amerika op scherp zet. Wij roepen premier Rutte op om tijdens de Europese top keihard afstand hiervan te nemen. Is hij hiertoe bereid? Ik krijg daar graag een reactie op.

Amerika is en blijft onze grootste en belangrijkste bondgenoot. De trans-Atlantische relatie moet beschermd worden. Wij vragen het kabinet om hiervoor garant te staan en niet mee te doen aan de ramkoers die de EU tegen Trump heeft ingezet.

□

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Mevrouw de voorzitter. Mensen vrezen dat migratiestromen Nederland zullen overspoelen en dat we worden overspoeld met mensen die niet per se de Nederlandse normen en waarden delen. Veel mensen vinden dat de Europese Unie hier te weinig aan doet. De Europese Unie dendert maar door en lost hun problemen niet op. Soms lijkt er weleens een competitie te bestaan tussen de eurocritici en de euroenthousiastelingen. De een probeert zo veel mogelijk negatieve dingen te zeggen over de Europese Unie. De ander probeert voor elk probleem "meer Europese Unie" als oplossing aan te dragen. Als we het over migratie hebben en naar de feiten kijken, zien we dat de Turkijedeal werkt. De asielinstream daalt. Wat dat betreft verdient het kabinet een compliment, want dit is gebeurd tijdens het Nederlandse voorzitterschap. Zo gebruik je de Europese Unie: om de grote, grensoverschrijdende problemen van mensen op te lossen.

En nu verder. Ik heb het net al bij interruptie gezegd: vorig jaar zijn 180.000 mensen de Middellandse Zee overgestoken en zijn 4.500 mensen verdronken. Het is al gezegd: het Maltese voorzitterschap heeft migratie tot topprioriteit verklaard. Het is morgen op Malta dan ook het eerste onderwerp op de agenda. En terecht! De VVD juicht dit toe.

Ook de Europese Commissie heeft een plan aangekondigd: nog voor de zomer moet de migratiestroom over de Middellandse Zee flink ingedamd zijn. Het werd al gezegd: Duitsland heeft ook plannen. Wij hebben zelf het plan-Azmani ingediend, waaraan net ook al werd gerefereerd. En ook de premier zelf heeft een aantal weken geleden in Warschau gezegd dat de bootjes voor de Afrikaanse kust teruggesleept moeten worden. Mijn vraag is wat de EU precies gaat doen. Wat wordt er morgen afgesproken op Malta? Welke resultaten wil de EU bereiken? En vooral: wanneer gaan we hiervan de resultaten zien? Dat is echt waar de mensen op zitten wachten. Graag een antwoord van het kabinet.

De zogenoemde Bratislava Roadmap bevat de overeenstemming die de regeringsleiders hebben bereikt over concrete acties die de Europese Unie de komende maanden moet nemen voor de controle van de buitengrenzen, veiligheid

en migratie. Morgen wordt er gesproken over het vervolg op deze Roadmap en dat allemaal in de aanloop naar de viering op 25 maart in Rome van het 60-jarige bestaan van de Europese Unie en haar voorgangers.

Ik heb het vaak gezegd: de VVD wil dat de Europese Unie de grote grensoverschrijdende problemen oplost, zoals migratie en veiligheid. Het zou verder ook normaal moeten zijn dat landen zich houden aan gemaakte afspraken, bijvoorbeeld die over het begrotingstekort. Het kan niet zo zijn dat een land als Frankrijk de regels overschrijdt en dat er wordt gezegd: Frankrijk is Frankrijk, laat het. De VVD zit niet te wachten op hoogdravende verhalen in de komende weken over meer Europese Unie. Dat stoot mensen alleen maar af en het zal leiden tot verdeeldheid in de Europese Unie, want landen zijn het daar simpelweg niet over eens.

De VVD wil dus ook geen Europese belastingen, zoals twee weken geleden wel werd voorgesteld door de commissie-Monti. Monti erkent dat zelf ook. De heer Monti, de voormalige Italiaanse premier, zou het parlement bezoeken om zijn rapport over Europese belastingen toe te lichten, maar hij is niet naar Nederland gekomen. In zijn mail aan ons parlement schreef hij: dat onderwerp ligt te gevoelig. Doe dat soort voorstellen dan ook niet als je weet dat ze verdeeldheid zaaien! Dat geldt ook voor de top in Rome. Er komt een witboek van de Europese Commissie. De heer Frans Timmermans heeft dat een paar weken geleden nog gezegd in ons parlement. Waak er nou voor dat daar ook niet weer die hoogdravende verhalen in komen te staan! Ik heb begrepen dat de top in Rome eerst twee dagen zou duren, maar dat dat is teruggebracht naar een dag. Ik denk dat dat verstandig is: geen hoogdravende verhalen, maar concrete problemen van mensen oplossen. Mijn oproep aan de minister is om dat te bewerkstelligen in de Europese Raad en om dat ook de Europese Commissie duidelijk te maken, want het verdeelt Europa alleen maar.

Ik ga verder met de zogeheten inreisban, moslimban, van de nieuwe Amerikaanse president. Mijn fractie heeft het al gezegd bij monde van mijn fractievoorzitter: die maatregel gaat veel te ver. Ook is al gezegd dat de maatregel niet effectief is. De Amerikaanse inlichtingengemeenschap zegt het ook. Bovendien discrimineert deze maatregel. In een interruptie heb ik net echter ook gezegd dat ik heel goed begrijp waarom de heer Trump recht probeert te doen aan de zorgen die onder zijn bevolking leven. Dat kan ik begrijpen. Dat is ook het grote verschil tussen de VVD en een aantal andere collega's, met uitzondering van die van de PVV en de SGP. Wij vinden dat we niet weer in de kramp moeten schieten door die zorgen niet te willen benoemen. Ik heb het net tegen de heer Verhoeven gezegd — ik zie hem nu naar voren komen — in een interruptie: doe recht aan de concrete zorgen van mensen en pak niet de moral high ground om die zorgen weg te kunnen poetsen.

De heer Verhoeven (D66):

Mooi dat de heer Mulder zich even op een lijn stelt met de PVV en de SGP en daar blijkbaar ook heel trots op is. Dat mag.

Ik ben het eens met iedereen die zegt dat je de zorgen van mensen serieus moet nemen en dat je naar oplossingen moet zoeken. Maar we moeten natuurlijk niet verzanden in populistische nepoplossingen die goed klinken, maar die uiteindelijk of niemand gelukkig maken of gewoon niet

werken. In dat opzicht is het toch wel vreemd dat een oplossing die evident door de VVD wordt afgeschreven als discriminerend en niet effectief — ik vind dat heel goed om te horen — in een volgende ademteug wordt gebruikt als een manier om te laten zien dat de VVD de zorgen van mensen serieus neemt. Aan de ene kant zegt de VVD dus "een discriminerende maatregel die niet werkt, verwerpen we" maar aan de andere kant zegt zij dat we wel de zorgen van mensen serieus moeten nemen. Trump neemt met deze oplossing toch zeker de zorgen van mensen ook niet serieus?

De heer Anne Mulder (VVD):

Dat is precies wat ik zeg. Ik heb gezegd dat de maatregel verkeerd is. De maatregel is niet effectief en discrimineert. Het gaat mij om wat eronder zit, om de reden waarom de president dat doet. Hij probeert de zorgen van zijn bevolking weg te nemen. Dat doet hij niet effectief, maar hij probeert het wel. Dat moeten wij als politici ook doen. De heer Verhoeven zei dat ik in het kamp van de heer Wilders zit. Je kunt de moral high ground kiezen. Je kunt die zorgen niet serieus nemen, maar dan moet je niet gek opkijken als in Frankrijk Le Pen de verkiezingen wint en hier misschien Geert Wilders wel. Dan zien wij na de verkiezingen krokodilentranen. We moeten de zorgen van mensen serieus nemen. Daar gaat het om. Door te demonstreren en door alleen maar te zeggen dat je de heer Trump veroordeelt, neem je de zorgen van mensen niet serieus. Dan geef je een totaal verkeerd signaal af.

De heer Verhoeven (D66):

De VVD begon deze wandeling op een vrij stevig pad, maar de heer Mulder heeft nu toch echt een afslag naar heel glad ijs genomen. Hij zegt dat wij de zorgen van burgers serieus moeten nemen. Dat is iedereen natuurlijk met hem eens. Daarvoor zit je in de politiek. Vervolgens zegt hij dat wij daarom niet al te kritisch moeten zijn over de nepoplossingen, de discriminerende niet-effectieve maatregelen van de heer Trump. Dat soort maatregelen is bedoeld om de problemen van mensen op te lossen en het is moral high ground als je die afwijst. Ik wijs elke oplossing af die niet werkt, discriminerend is en de zorgen van mensen niet wegneemt. Waarom doet de VVD dat gewoon ook niet? Waarom blijft de VVD koketteren met dit soort populistische oplossingen? Aan de ene kant wijst zij die af, maar aan de andere kant zegt zij: dat doen we om de zorgen van mensen weg te nemen. Dat is toch dubbelhartig?

De heer Anne Mulder (VVD):

De heer Verhoeven legt mij woorden in de mond die ik niet heb uitgesproken. Ik heb duidelijk gezegd dat de oplossing van de heer Trump verkeerd is. Dat heeft mijn fractievoorzitter ook gezegd. Maar de zorgen die de heer Trump probeert weg te nemen, leven wel onder de Amerikaanse bevolking. Als politicus moet je oplossingen vinden voor de zorgen van mensen. De oplossingen van de heer Trump zijn verkeerd, maar die zorgen leven wel degelijk bij de mensen. Dat is het verschil tussen de VVD en D66. Ik heb het net ook bij interruptie gezegd. Wij vinden dat wij migratie moeten aanpakken, terwijl D66 daar maar een beetje vaag over blijft.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):

Ik ga nog even door op dit punt. Is de heer Mulder het niet met mij eens dat de VVD, als zij deze redenering maar blijft herhalen, zich volledig plaatst in het frame dat de heer Wilders zo graag wil: alle partijen die dit soort maatregelen afwijzen, nemen de zorgen van de burgers niet serieus? Is de heer Mulder het met mij eens dat dit signaal in de richting van de Nederlandse bevolking werkelijk buitengewoon de verkeerde kant opgaat? Uiteindelijk zal door een zekere achterban het onversneden antivluchtelingenverhaal mooier gevonden worden dan het niet helemaal onversneden maar toch ook antivluchtelingenverhaal dat de VVD hier houdt.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Ik ben heel blij met deze vraag van de heer Grashoff, want nu kan ik precies zeggen hoe wij hierin staan. Het verschil tussen de VVD en een aantal partijen in deze Kamer is dat wij de zorgen van de mensen wel serieus nemen en — dat is belangrijk — met concrete oplossingen komen. Ik heb niet voor niets de premier gecompimenteerd met het sluiten van de deal met Turkije. Het verschil met de PVV is dat zij die problemen wel benoemt maar alleen maar groter maakt. Wij benoemen ze en wij maken ze kleiner. Dat doet deze premier met de deal met Turkije en dat moeten wij ook doen met Libië.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):

Als je zorgen van burgers echt serieus neemt, probeer je het echte probleem op te lossen in plaats van op de een of andere manier te proberen om gaten te dichten. Dat laatste hebben wij met de deal met Turkije gedaan. Het probleem is verplaatst naar Libië. Als wij het gat daar dichten, verplaatst het zich naar een andere plek, maar het probleem blijft. Dat is burgers die zorgen hebben een rad voor ogen draaien. Een tijdje trappen ze erin, maar daarna verliezen zij het vertrouwen in de politiek nog meer omdat er simpelweg niet aan de echte oplossingen gewerkt wordt. Er wordt alleen geprobeerd om een wal, een dam op te werpen. Wat de heer Mulder hier voorstelt, is in essentie niets anders dan wat de heer Trump doet, maar op een iets nettere manier ingekleed.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

De heer Grashoff spreekt van verplaatsing van het probleem van de Egeïsche Zee naar de Middellandse Zee. Dat klopt niet. De heer Knaus, een van de architecten van deze deal, heeft dat gezegd. Ik denk dat je de mensen bedot als je de problemen niet benoemt en niet concreet wilt oplossen. Dan pas bedot je mensen. De VVD wil de problemen oplossen. Daarom zitten wij in het kabinet en zijn wij trots op wat het kabinet heeft gedaan. Wij willen dat het kabinet morgen op Malta verdergaat.

De **voorzitter**:

Een laatste interruptie, mijnheer Grashoff. Eigenlijk zouden we de interrupties in tweeën doen. Afrondend.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):

De VVD suggereert hier dat ze met oplossingen komt, maar diezelfde VVD heeft ervoor gezorgd dat het ontwikkelings-samenwerkingsbudget, dat iets aan de wortels van het

vluchtelingenvraagstuk zou kunnen doen, de komende jaren ongeveer gehalveerd wordt. Toch is de VVD nog steeds voor geen millimeter bereid om op dat gebied daadwerkelijk een stap te zetten. De VVD verwijt de PVV dat die geen oplossingen biedt, maar komt zelf ook niet met enige oplossing.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Er werd net gesuggereerd dat we ontwikkelingshulp moeten koppelen aan plichten van landen. Daar is de VVD zeer voor, dat mensen ontwikkelingshulp krijgen als ze helpen met het terugnemen van vluchtelingen.

De heer **Verhoeven** (D66):

Ik wil graag nog even verder praten met de heer Mulder over het serieus nemen en oplossen van de zorgen van mensen. De VVD wil dat doen door te blijven flirten met het populisme en met plannen waarvan zij zegt: ze werken niet, maar het is toch goed dat ze er zijn, want ze nemen de zorgen van de burgers serieus. Dat is een onnavolgbare redenering. Maar laten we het dan eens hebben over dingen die de VVD zelf kan doen om de zorgen van burgers weg te nemen. Gisteren hadden we een debat over de asielscreening. Die gaat nog helemaal niet goed. Er worden geen telefoons en bagage gecheckt. Het is niet op orde. De wachttijd op een asielaanvraag nadat je door de ID-sstraat bent gekomen, bedraagt meer dan acht weken. Dat is nog niet op orde, maar daar mag niemand wat van zeggen. Het wordt elke keer gebagatelliseerd. De VVD zegt altijd dat het land veiliger is geworden, maar de misdaadcijfers zijn vijf keer zo hoog als het kabinet voorstelt. Het kabinet bedot dus de kiezer door te zeggen dat problemen worden opgelost die niet worden opgelost ...

De **voorzitter**:

En nu uw vraag.

De heer **Verhoeven** (D66):

... en koketteert met plannen van populistische partijen die niet werken. Dat is toch niet de zorgen van de burger serieus nemen?

De heer **Anne Mulder** (VVD):

De heer Verhoeven zegt iets belangrijks. Hij zegt: de VVD flirt met het populisme. Je kunt op twee manieren omgaan met wat wij "populisme" noemen. Je kunt zeggen: het is een schande. Je kunt het populisme ook de wind uit de zeilen nemen door te zorgen voor oplossingen, zodat mensen daar niet naartoe hoeven, maar kunnen vertrouwen op partijen zoals de VVD. Zo doe je dat!

De heer **Verhoeven** (D66):

De VVD doet het allebei niet, en dat is nogal onduidelijk. Het gaat mij om het volgende; laat ik proberen om aan het eind van mijn interruptieronde te verbinden. Uiteraard moeten we de zorgen van mensen serieus nemen en moeten we als niet-populistische partijen hard werken om oplossingen te bieden, waardoor mensen het gevoel krijgen dat ze weer grip op hun leven kunnen krijgen en dat problemen worden opgelost, soms Europees, soms nationaal. Maar we kunnen het er toch over eens zijn dat we de

oplossingen die populisten voorstellen, waarvan duidelijk is dat ze niet werken, gewoon kunnen veroordelen zonder te zeggen dat het goed is dat ze er zijn?

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Ik heb net al iets gezegd over populisme, of hoe je het ook wilt noemen. Daarin liggen niet de oplossingen, maar het is mijn verantwoordelijkheid als volksvertegenwoordiger om te weten wat er speelt onder de bevolking. Het is onze verantwoordelijkheid als politieke partijen om hier te staan met oplossingen en om ervoor te zorgen dat die dáár worden uitgevoerd. Dat doen wij wel degelijk. U zegt dat wij geen oplossingen bieden, maar de Turkijedeaal is geslaagd en de migratiestroom is afgenomen. We moeten nu als een haas hetzelfde doen voor de stroom over de Middellandse Zee. Zo los je de problemen en de zorgen van mensen op, niet door iedereen maar te veroordelen omdat die een populist zou zijn of wat dan ook.

De **voorzitter**:

Gaat u verder.

De heer **Anne Mulder** (VVD):

Wat opviel, was dat de heer Dijsselbloem als kabinetslid ook iets zei over Amerika: als Amerika zich zo gedraagt, moeten we maar zaken gaan doen met China. Is dat nou verstandig? Is dat nou wijs? We hebben een enorm goede relatie met de VS. Er zijn Amerikaanse troepen in Europa om ons te beschermen. De Chinezen stationeren hier geen troepen om ons te beschermen tegen Rusland. China heeft ook een enorm dubieuze reputatie — en dan zeg ik het mild — op het gebied van democratie, mensenrechten en handel. Kijk bijvoorbeeld maar naar de Zuid-Chinese Zee. Ik vind het bijzonder vreemd dat de vertegenwoordiger van het kabinet blijkbaar de nadelen van China kleiner vindt dan die van Amerika, alleen maar omdat de heer Trump iets doet. Dan heb je een wel heel kort geheugen. Eigenlijk heb je dan een zeker dedain voor de Amerikaanse democratie. Die zet je bij het vuilnis. Het Amerikaanse parlement en het Amerikaanse rechtssysteem zullen uiteindelijk een en ander corrigeren. Daarvoor hoeven wij niet met ons opgeheven vingertje rond te lopen.

□

De heer **Servaes** (PvdA):

Voorzitter. Ik zie dat de minister-president en de minister van Buitenlandse Zaken gedurende dit debat regelmatig met elkaar praten. De Kamer zou daar natuurlijk aanstoot aan kunnen nemen, maar het lijkt mij wel goed dat zij elkaar spreken. De afgelopen dagen was niet altijd duidelijk wie wat namens wie zei.

De maatregel die Trump het afgelopen weekend nam, was de heel dikke druppel die voor veel mensen een emmer deed overlopen; een emmer die al behoorlijk vol zat en die vroeg om een stevige reactie, een stevige afwijzing, een stevige stellingname om leiderschap: politiek leiderschap en moreel leiderschap. Van minister Koenders hoorden wij zondag voor de camera van de NOS dat deze maatregel discrimineert op basis van geloof en afkomst. Glashelder! Tijdens het vragenuurtje dinsdag zei hij: het is over de grens. Glashelder! Maar de minister-president hoorden wij

niet of nauwelijks; slechts een korte verklaring zondag waarin een afwijzing en het woord "discriminatie" ontbraken. Gisteren zou hij na een vraag gezegd hebben — ik was er niet bij — na een diepe zucht: deze maatregel zou tot discriminatie kunnen leiden, nog zien hoe het precies uitpakt.

Het is van tweeën een. Het is discriminatie of het is geen discriminatie. Je spreekt je ertegen uit of je spreekt je er niet tegen uit. Zolang dit kabinet zit en zolang mijn partij daarin zit, ga ik ervan uit dat er eenheid van regeringsbeleid geldt. Ik vraag de minister-president dadelijk klip-en-klaar de uitlatingen die door zijn minister van Buitenlandse Zaken zijn gedaan te onderschrijven en te herhalen.

Laat ik hier ook zeggen, in reactie op wat sommigen net al gezegd hebben, dat het uitsluiten van staatsburgers op basis van hun nationaliteit of hun geloof altijd veroordeeld moet worden en altijd discriminatie is. Dus voor eens en voor altijd: ook het weren van Israëliische staatsburgers door Arabische landen is discriminerend en dient veroordeeld te worden. Ik zeg wel tegen de mensen die dit punt naar voren hebben gebracht, dat als je het hiermee eens bent, je dat andersom ook moet doen ten opzichte van de maatregelen van Trump.

Wij kregen een brief van het kabinet naar aanleiding van vragen die wij dinsdag hadden gesteld. Dank daarvoor, maar ik heb nog wel een paar vragen. Het lijkt inmiddels opgehelderd te zijn dat Nederlanders met een dubbel paspoort uit een van de zeven landen toch naar de Verenigde Staten kunnen. Is dat inmiddels formeel bevestigd? Maar hoeveel gevallen zitten daar nog tussen? Zo kreeg ik zelf vanochtend een aangrijpende mail. Iemand die een gezin heeft waarin onder anderen een pleegzoon zit die in het bezit is van een Nederlands vreemdelingenpaspoort, maar voornamelijk alleen de Somalische nationaliteit bezit, heeft te horen gekregen dat hij met zijn hele gezin niet naar de Verenigde Staten kan reizen. Ik kreeg net ook een bericht van een groep vrouwen uit Syrië, Jemen en Libië die naar een VN-bijeenkomst willen en die mede dankzij Nederlandse hulp daar willen spreken, maar nu niet daarnaartoe kunnen. Hoe gaat de Nederlandse regering met deze gevallen om? Is er een centraal contactpunt waar deze gedupeerden terecht kunnen? Ook miste ik in de brief een analyse hoe de maatregel zich precies verhoudt tot het VN-Vluchtelingenverdrag. Is er een aantoonbare spanning en is het kabinet het met ons eens dat een advies van de volkenrechtelijk adviseur hier nuttig zou kunnen zijn?

Ik kom bij de bredere reactie van Europa op wat er in de VS gebeurt. Wij moeten niet alleen onze verontwaardiging uitspreken, maar ook in actie komen. Ik kon mij prima vinden in de brief die voorzitter Tusk aan de regeringsleiders stuurde met een call to action aan Europa om niet stil te zitten, maar zelf maatregelen te nemen voor de zaken waarover iedereen in Europa en elders op deze wereld zich zorgen maakt. Met welke inzet gaat de minister-president naar deze Europese top? Wil hij ook daar een heldere veroordeling afdwingen van de maatregel van president Trump? Welke door Europa te nemen concrete stappen stelt hij nu voor, met name als het over de versterking van ons gezamenlijk buitenlandbeleid gaat?

Ik kom op een aantal concrete landen en casussen waar ook over gesproken zal worden. Wat Libië betreft sluit ik mij aan bij een aantal vragen zoals die onder andere door

D66 zijn gesteld. Ik deel de zorg over de mensen die nu nog vastzitten in Griekenland en Servië, want wij kunnen praten over nieuwe afspraken over migratie en over de manier waarop wij die kunnen managen, maar op dit moment zitten mensen in de vrieskou op de Griekse eilanden en in Belgrado. Het zou een schande zijn als de Europese regeringsleiders voor hen geen oplossing weten te vinden.

Ook maak ik mij grote zorgen over de bouw van nederzettingen, waar de rem helemaal af is gehaald. Meer dan 5.000 nieuwe nederzettingenwoningen heeft de Israëlische regering aangekondigd. In antwoord op Kamervragen die ik vorige week na de eerste aankondiging van nieuwe nederzettingen stelde, zei minister Koenders dat de Europese Unie zal spreken over alle mogelijke beleidsopties. Hij noemde een aantal positieve maatregelen, maar geen tegenmaatregelen waarmee wij onze echte verontwaardiging laten blijken. Welke maatregelen zal hij zelf voorstellen en acht hij haalbaar?

Tot slot kom ik op Oekraïne. Zonder dat daar al iets gebeurd is, maar anticiperend op de nieuwe geopolitieke situatie, zien wij daar de laatste weken een enorme toename van geweld met doden aan beide kanten. Ook daarin ligt, denk ik, een rol voor Europa om duidelijk te maken dat de sancties onverminderd in stand moeten blijven. Graag krijg ik een bevestiging daarvan. Maar het zou ook goed zijn als wij ons diplomatieke initiatief weer laten zien via Merkel, Hollande of anderen. Ook daarvan hoor ik graag wat de regering wil voorstellen.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Ik heb toch even een vraag over de toekomst van Europa. Daar komen wij volgende week ook nog over te spreken, maar ik zou toch al wat duidelijkheid willen hebben van de Partij van de Arbeid-fractie over de lijn die zij nu voorstaat. Wij hebben een artikel van minister Koenders van Buitenlandse Zaken gezien getiteld: Beste Donald. Daarin geeft hij aan dat hij weer terug wil naar de kerntaken, dus geen bemoeienis met zorg, onderwijs en pensioenen, en geen Europees leger. Daarnaast hebben wij het vijfpresidentenplan, waar ook de handtekening van de heer Dijsselbloem, ook Partij van de Arbeid, onder staat.

De voorzitter:

En daar wordt volgende week over gesproken, zegt u.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Maar daar wordt ook aanstaande vrijdag over gesproken. Ik zou graag willen weten welke lijn de Partij van de Arbeid-fractie nu volgt: de lijn-Dijsselbloem of de lijn-Koenders?

De heer Servaes (PvdA):

Ja voorzitter, ik voel hier inderdaad weinig voor. Er is hier volgende week een debat gepland dat heet: de Staat van de Europese Unie. Dat leent zich uitstekend voor de grotere beschouwingen over de vraag: waar wel integreren, waar niet? Mij lijkt de brief van president Donald Tusk op dit moment het belangrijkste, want die vraagt om een sterke en zelfverzekerde reactie op wat wij nu zien in de wereld: de dreigingen die wij al langer zien en de uitdaging nu er een andere wind uit Washington waait. Ik heb in eerdere interrupties al aangegeven dat ik denk dat de Unie haar eigen

rol zal moeten vergroten op een aantal sleutel terreinen die raken aan veiligheid, buitenlands beleid en de dreiging aan onze grenzen. Dat vond ik overigens al voor deze brief, maar vind ik nu nog steeds.

De heer Voordewind (ChristenUnie):

Toch wil ik dan een klein voorschot nemen op het debat van volgende week. Ik constateer dat de heer Servaes in ieder geval voorlopig achter de lijn-Dijsselbloem staat, die ook achter de lijn-Tusk staat, namelijk verdere integratie van Europa, verdere economische, financiële en fiscale samenwerking, politieke unie inclusief Europese belastingen et cetera. Dan is dat voorlopig even helder.

De heer Verhoeven (D66):

Ik heb even een korte vraag. Dat debat is inderdaad volgende week, maar het stuk van minister Koenders is echt heet van de naald. Hij schrijft ook dat het Europees Parlement gehalveerd moet worden. Wat vindt de Partij van de Arbeid-fractie van de huidige omvang van het Europees Parlement?

De voorzitter:

Nee, wij gaan niet twee debatten door elkaar halen, ook in verband met de agenda.

De heer Verhoeven (D66):

Voorzitter, dit is gewoon een korte vraag. Daar kan een kort antwoord op komen. Dit is gewoon in het licht van wat er morgen allemaal gezegd wordt. Twee bewindspersonen zeggen allemaal verschillende dingen. Daar heeft de heer Servaes ook terecht op gewezen. Ik vraag het hem kort. Hij kan kort antwoorden. Dan houd ik erover op.

De voorzitter:

Hij heeft het gehoord.

De heer Verhoeven (D66):

Dan gaan wij er volgende week nog even op door misschien, maar dat ...

De heer Servaes (PvdA):

Voorzitter, als u mij nog zes minuten extra spreekijd wilt geven, wil ik hier best een verhandeling houden.

De voorzitter:

Nee, dat is absoluut niet het geval.

De heer Servaes (PvdA):

Ik vind het heel belangrijk dat wij ons realiseren op welk punt wij in de Europese geschiedenis staan. Het heeft geen zin om te duiken en tweeslachtig te zijn. Het vervolg van dit betoog zult u volgende week van mijn collega Maij in vlamme bewoordingen te horen krijgen.

De voorzitter:

Mijnheer Verhoeven, wilt u nog wat zeggen?

De heer **Verhoeven** (D66):

Nee, laat maar.

De voorzitter:

Dat lijkt mij een goed voorstel. Dan zijn we hiermee aan het eind gekomen van de eerste termijn van de zijde van de Kamer. Ik stel voor om tot 13.35 uur te schorsen. We beginnen dan met de regeling van werkzaamheden. Daarna gaan we met dit debat verder.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 13.03 uur tot 13.36 uur geschorst.